
**VANHEMPIEN NÄKEMYKSIÄ 3–5-VUOTIAIDEN
LASTEN SÄHKÖISEN MEDIAN KÄYTÖSTÄ**

Ammattikorkeakoulun opinnäytetyö

Sosiaalialan koulutusohjelma

Hämeenlinna, 4.5.2012

Johanna Pölkki

Liisa Tonteri

HÄMEENLINNA
Sosiaalialan koulutusohjelma
Sosiaalipedagoginen kasvatusta

Tekijät	Johanna Pölkki ja Liisa Tonteri	Vuosi 2012
Työn nimi	Vanhempien näkemyksiä 3–5-vuotiaiden lasten sähköisen median käytöstä	

TIIVISTELMÄ

Opinnäytetyön työelämäyhteistyötahona toimi Ahveniston varhaiskasvatuskeskus. Tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää vanhempien näkemyksiä 3–5-vuotiaiden lasten sähköisen median käytöstä. Opinnäytetyössä sähköinen media rajattiin tarkoittamaan televisiota, DVD-soitinta, Internetiä, tietokonetta ja pelikonsolia. Tavoitteena oli saada selville vanhempien omia näkemyksiä ja kokemuksia. Yhtenä mielenkiinnon kohteena oli saada tietää, miten vanhemmat ohjaavat lapsiaan median käytössä. Lisäksi haluttiin kuulla vanhempien mielipide siitä, minkälaista yhteistyötä he toivovat mediakasvatuksen suhteen päiväkodin kanssa.

Teoreettinen viitekehys opinnäytetyölle muodostui aiheeseen liittyvästä kirjallisuudesta, Internet-lähteistä ja aiemmista tutkimuksista. Teoriassa painotettiin lasten median käyttöä ja sen vaikutuksia, sekä iän ja kehitystason merkitystä mediavälineiden käyttöön. Lisäksi kuvailtiin mediakasvatusta päiväkodin ja kodin näkökulmista. Opinnäytetyö oli kvalitatiivinen eli laadullinen tutkimus, jossa oli myös kvantitatiivisen eli määrällisen tutkimuksen piirteitä. Tutkimusmenetelmänä käytettiin puolistrukturoitua kyselylomaketta ja analyysimenetelmänä teemoittelua ja tyypittelyä. Kyselylomake lähetettiin lasten vanhemmille kotiin päiväkodin kautta.

Tulokset osoittivat, että kyselyyn vastanneet vanhemmat olivat tietoisia median vaikutuksista. Tulosten perusteella voitiin todeta, että lasten median käyttö alkoi jo varhain ja että 3–5-vuotiaat lapset käyttivät monipuolisesti eri mediavälineitä. Vanhempien mielestä hyvään mediakasvatukseen ja median käyttöön liittyi lasten ohjaaminen mediavälineiden käytössä sekä kontrollointi ja seuraaminen ajallisesti, määrällisesti ja sisällöllisesti. Vanhemmat eivät kokeneet tärkeäksi yhteistyötä mediakasvatuksessa päiväkodin kanssa. Tutkimuksen pohjalta voi tehdä erilaisia jatkotutkimuksia. Perehtyä voisi esimerkiksi lasten omiin näkemyksiin heidän median käytöstään.

Avainsanat Mediakasvatus, mediavanhemmuus, mediavälineet

Sivut 52 s. + liitteet 5 s.

HÄMEENLINNA
Degree Programme in Social Services
Sociopedagogical Education

Authors Johanna Pölkki and Liisa Tonteri **Year** 2012

Subject of Bachelor's thesis Parents' Views about 3-5-year-old Children's Use of Electronic Media

---

ABSTRACT

This Bachelor thesis was executed in collaboration with Ahvenisto early childhood education center. The purpose of this research was to examine parents' views on how children aged 3-5 years use electronic media. In this thesis, electronic media was limited to refer to TV, DVD player, Internet, computer and game console. The aim of the research was to find out parents' views and experiences. One key focus was to find out how parents guide their children to use the media. Another aim was to hear what kind of hopes the parents had for co-operation with the day care center as regards to media education.

The theoretical framework for this Bachelor's thesis consisted of related literature, Internet sources and earlier research. The focus of the theory was the media use of the children and its effects, as well as the relevance of age and level of development to the use of media tools. In addition, media education was described from the point of view of day care center and home. The Bachelor's thesis was executed as a qualitative research, with some features of quantitative research as well. The research method used was a half-structured questionnaire which was sent to the homes or the parents through the day care centre. The obtained data was analyzed to extract themes and types.

The results showed that parents who answered this inquiry were aware of the impact of the media. The results also showed that children's media use began at an early age and that 3-5-year-old children used a wide variety of different media channels. According to the parents, proper media education and use of media presuppose guiding the children in the use of media tools as well as controlling and monitoring the time, quantity and content of their media use. Parents did not feel that the co-operation with the daycare center on media education was important. Based on this research, a variety of further studies could be carried out. For example, children's own views of their media behavior could be examined.

Keywords Media education, media parenting, media tools

Pages 52 p. + appendices 5 p.

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	1
2	MEDIAN ERI AIKAKAUDET	2
3	LAPSUUS MEDIAYHTEISKUNNASSA	5
3.1	Lapsi median käyttäjänä.....	6
3.2	Lapsen iän ja kehitystason merkitys.....	8
3.3	Lasten turvallinen median käyttö	11
4	MEDIAKASVATUS.....	13
4.1	Mediavanhemmuus	13
4.2	Kasvatuskumppanuus.....	15
4.3	Mediakasvatus päiväkodissa	17
5	AIEMPIA TUTKIMUKSIA.....	20
6	TUTKIMUSTEHTÄVÄ JA -KYSYMYKSET	22
7	TUTKIMUKSEN TOTEUTUS.....	23
7.1	Kvalitatiivinen ja kvantitatiivinen tutkimus.....	23
7.2	Aineiston hankintamenetelmä.....	25
7.3	Aineiston analyysi.....	27
8	TUTKIMUKSEN TULOKSET.....	29
8.1	Lasten median käyttö	29
8.2	Vanhempien näkemyksiä median käytöstä ja mediakasvatuksesta kotona.....	31
8.3	Vanhempien osallistuminen eri mediavälineiden käyttöön	33
8.4	Sääntöjä koskien median käyttöä kotona	34
8.5	Median vaikutuksia lapsen leikkeihin ja tekemiseen	36
8.6	Vanhempien näkemyksiä yhteisestä mediakasvatuksesta päiväkodin kanssa ..	36
9	JOHTOPÄÄTÖKSET	38
9.1	Vanhempien näkemyksiä lasten sähköisen median käytöstä kotona	38
9.2	Vanhempien keinoja ohjata lastensa median käyttöä.....	39
9.3	Vanhempien toiveet yhteistyöstä mediakasvatuksessa päiväkodin kanssa.....	41
10	POHDINTA.....	43
10.1	Luotettavuus ja eettisyys	44
10.2	Oma pohdinta ja arviointi.....	46
10.3	Jatkotutkimusaiheita.....	48
	LÄHTEET	50
Liite 1	Saatekirje vanhemmille	
Liite 2	Kysely vanhemmille lapsen sähköisen median käytöstä	
Liite 3	Muistutuskirje vanhemmille	

1 JOHDANTO

Tänä päivänä sähköinen media kuuluu lapsen päivittäiseen elämään. Media näkyy lapsen leikeissä, puheissa ja yhä useammin myös pukeutumisessa. Se vaikuttaa lapsen kehitykseen ja ajankäyttöön monella tavalla. Lapset ovat erilaisia, ja monenlaiset asiat vaikuttavat lapsen kokemusmaailmaan. Kokemuksiin vaikuttaa lapsen ikä, kehitystaso, persoona ja yksilöllinen ajatusmaailma. (Mediamuffinssi-hanke 2006a.)

Opinnäytetyömme tarkoituksena on selvittää päiväkotikäisten lasten vanhempien näkemyksiä siitä, miten heidän lapsensa käyttävät mediaa. Tutkimustehtävänä on tutkia vanhempien näkemyksiä lasten sähköisen median käytöstä kotona. Tutkimuksessa sähköinen media on rajattu tarkoittamaan televisiota, DVD-soitinta, tietokonetta, Internetiä ja pelikonsoleja. Yhtenä tavoitteena on tutkia sitä, miten vanhemmat ohjaavat lastensa median käyttöä. Haluamme selvittää myös sitä, millaista yhteistyötä mediakasvatuksen suhteen vanhemmat toivovat päiväkodin kanssa.

Opinnäytetyön tutkimus toteutettiin Ahveniston varhaiskasvatuskeskuksessa. Tutkimuksen otokseksi valittiin kaikki varhaiskasvatuskeskuksen lapset, jotka ovat iältään 3–5-vuotiaita. Tutkimus toteutettiin puolistrukturoituna kyselylomakkeena, joka suunnattiin lasten vanhemmille. Näin ollen opinnäytetyö on luonteeltaan kvalitatiivinen eli laadullinen tutkimus, jossa on myös kvantitatiivisia eli määrällisiä piirteitä. Tutkimuksesta tekee laadullisen se, että kyselylomakkeeseen sisällytetään enemmän avoimia kuin suljettuja kysymyksiä. Tutkimuksessa ollaan kiinnostuneita vanhempien omista näkemyksistä ja heidän antamistaan merkityksistä kyseiselle ilmiölle. Saatua tuloksia ei haluta yleistää, eikä tuloksilla pyritä ottamaan kantaa tutkittavaan asiaan.

Teoreettinen viitekehys muodostuu lasten mediakasvatukseen ja median käyttöön liittyvästä kirjallisuudesta ja teoriasta. Viitekehyksessä käytetään aiempia tutkimuksia ja jonkin verran myös Internet-lähteitä. Teoreettisen viitekehysten pohjalta laadittiin lasten vanhemmille suunnattu puolistrukturoitu kyselylomake. Tutkimuksen tulokset analysoitiin teemoittelun ja tyypittelyn avulla. Kyselylomakkeesta nousi esille tutkimuskysymysten mukaisia teemoja. Nämä jaoteltiin vanhempien näkemyksiin lasten median käytöstä, hyvästä mediakasvatuksesta ja median käytöstä kotona sekä vanhempien osallistumisesta mediavälineiden käyttöön. Lisäksi teemoiksi nousivat median käyttöä koskevat säännöt, median vaikutukset lapsen leikkeihin ja tekemiseen sekä vanhempien toiveet yhteistyöstä mediakasvatuksessa päiväkodin kanssa.

2 MEDIAN ERI AIKAKAUDET

Mediakasvatus käsitteenä on juurtunut hiljalleen osaksi suomalaista yhteiskuntaa. Käsitteenä mediakasvatuksesta on käytetty eri nimityksiä eri aikakausina. Kupiainen, Sintonen ja Suoranta (2007) ovat käsitelleet median eri aikakausia vuosilukujen mukaisesti. Vastaavasti Kotilainen ja Kivikuru (1999) ovat määritelleet mediakasvatuksen eri aikakaudet viiden eri kehitysvaiheen mukaisesti. Näitä kehitysvaiheita tarkastellaan myöhemmin tässä luvussa.

Kupiainen ym. (2007, 4–7) aloittavat median aikakausien kuvaamisen 1950-luvulta. Tällöin mediakasvatus käsitettiin joukkoviestinnäksi, jossa keskeistä oli elokuvien vaikutus niin yksilöön kuin yhteiskuntaankin. Tällöin vallalla oli käsite elokuvakasvatus. Joukkoviestintä ajateltiin lähinnä voimakkaana vaikutuskanavana, jolla pystyttiin vaikuttamaan yksilöihin. Myöhemmin samalla vuosikymmenellä alettiin puhua myös esteettisestä mediakasvatuksesta, jossa keskeistä oli erottaa taide ja ajanviette toisistaan. Mediavälineiden käytön merkitys kasvatustoiminnassa nostettiin esille. 1950-luvun loppu oli uuden median murroksen aikaa, sillä sanomalehtien ja radion lisäksi uutena mediavälineenä tuli televisio.

Television lopullinen läpimurto tapahtui kuitenkin vasta 1960-luvulla, joka oli vuosikymmenenä erilaisten kulttuuristen irtiottojen aikakausi. Taide muutti muotoaan, mikä kohahdutti taiteessa olevia vakiintuneita käsityksiä. Tämä taiteesta alkanut kulttuurinen muutos heijastui myös kasvatukseen. Taidekasvatus nosti päätään omana alanaan ja pian taideopiskelijat olivat niitä, jotka vaikuttivat myös mediakasvatuksessa tapahtuneisiin muutoksiin. Lasten visuaalinen kulttuuri linjasi mediakasvatusta edelleen esteettisen elokuvakasvatuksen suuntaan. Esteettinen kasvatus ulottui myös yhteiskunnalliseen kasvatukseen. Lasten ja nuorten kulttuurissa elokuva ja televisio olivat keskeisessä asemassa. (Kupiainen ym. 2007, 7–9.)

Kupiainen ym. (2007, 9–11) toteavat, että elokuvakasvatuksesta siirryttiin pikkuhiljaa joukkotiedotuskasvatukseen. Sen tarkoituksena oli totuttaa lapset käyttämään hyödykseen joukkotiedotusvälineitä ja omaksua sitä kautta kriittistä medialukutaitoa. Lisäksi audiovisuaalisen kasvatuksen tavoitteena oli toteuttaa median havainnointia erilaisten mediaesitysten tutkimisena. 1970-luvulla Suomi olikin joukkotiedotuskasvatuksessa edelläkävijänä. Kouluissa keskeiseksi asiaksi tuli kehittää oppilaiden kriittistä asennetta joukkotiedotusta ja sen sisältöjä kohtaan. Joukkotiedotuskasvatuksen vahva asenne oli, että se tuli kytkeä osaksi koulun yleisiä kasvatuksellisia tavoitteita.

Mediakasvatus kohtasi 1970-luvun lopulla uuden tilanteen, kun alkoi audiovisuaalisen median aikakausi. Varsinaisesti 1980-luvulta alkaen mediakasvatukseen tuli yhä vahvempi näkökulma mediakulttuurin tutkimuksen kautta. Uusia median muotoja Suomeen toi mukanaan Aku Ankka ja musiikkivideot. Mediatutkimuksellinen lähtökohta mediakasvatuksessa korostui. Joukkotiedotuksen sijaan mediakasvatuksessa alettiin puhua yhä enemmän viestinnästä ja viestintäkasvatuksesta, joiden kautta mukaan tu-

livat ilmaisuun ja tekemiseen liittyvät ulottuvuudet. Tämä tarkoitti sitä, että myös videot tulivat osaksi mediakasvatusta ja koulutyötä. (Kupiainen ym. 2007, 12–14.)

Kupiainen ym. (2007, 14–15) mielestä viestintäkasvatuksen moninaisuus tuotti pitkäksi aikaa ongelmia hahmottaa viestintä- ja mediakasvatuksen suhde. 1990-luvun alussa mediakasvatus sisälsi käsitteenä monia erilaisia kasvatuskäsityksiä. Tällä vuosikymmenellä kouluissa yleistyi kuitenkin tieto- ja viestintäteknikan käyttö. Samalla kasvatustieteissä kehitettiin nopeasti erilaisia tutkimushankkeita tietoyhteiskunnan sisälle. Mediakasvatusta alettiin määrittää vahvasti pedagogisesta näkökulmasta käsin.

Mediakasvatustoiminta alkoi laajentua Suomessa useaan suuntaan varsinaisesti 2000-luvun alusta lähtien. Toiminta on alkanut kohdistua yhä enemmän pienten lasten mediakasvatuksen kehittämisen suuntaan. Näkökulmana lasten suojeleminen medialta on tullut vahvasti esiin. Tällä vuosituhannella mediakasvatukseen haasteita ovat tuoneet uudet mediat ja erityisesti lasten ja nuorten mediasuhteet. Digitaalisen ja uuden median myötä mediankäyttö on tuonut omat haasteensa kasvatukseen. Tälle aikakaudelle tyypillisiä uusia mediavälineitä ovat pelit ja Internet, joita ei voida ohittaa puhuttaessa mediakasvatuksesta. (Kupiainen ym. 2007, 15–16.)

Taulukko 1. Suomalaisen mediakasvatuksen vuosikymmenet (Kupiainen ym. 2007, 23).

1960 Kansansivistys	Audiovisuaalinen kasvatus Joukkotiedotuskasvatus	Elokuva, televisio Sanomalehti, joukkoviestintä,
1970 Kriittisyys	Joukkotiedotuskasvatus Viestintäkasvatus	Televisio, massamediat
1980 Estetiikka, etiikka	Viestintäkasvatus	Video, audiovisuaalinen kulttuuri, elokuva, musiikkivideot
1990 Verkottuminen, vuorovaikutus	Viestintäkasvatus Mediakasvatus	Tietotekniikka, verkko- teknologia, digitaalinen teknologia
2000 Moniulotteinen mediakulttuuri	Mediakasvatus	Digitaalinen teknologia

Yhteenvedon suomalaisen mediankasvatuksen vaiheista Kupiainen ym. (2007, 15–16) ovat todenneet, että jokaista aikakautta on leimannut jokin tietty mediaväline (taulukko 1). 1950-luku oli lehden, 1960-luku television, 1970-luku joukkotiedotuksen, 1980-luku videon, 1990-luku tietokoneen ja kännykän sekä 2000-luku pelien ja Internetin aikakausi. Yleisesti ottaen voidaan todeta, että mediakasvatuksen kehitys on kulkenut rinnakkain mediateknologian kehityksen myötä.

Toisen näkemyksen mukaan mediakasvatus on ilmiönä vanha, mutta nimenä uusi Suomessa. Varsinaisesti moderni joukkoviestintä alkoi kehittyä 1800-luvun alkupuolella. Kotilainen ja Kivikuru (1999, 13–14) ovat todenneet, että mediakasvatusta tarvitaan, koska medialla näyttää olevan vahva vaikutus ihmisten arkeen. Median kautta yksilöt määrittelevät itseään ja sitä kautta myös yhteiskuntaa.

Kotilainen ja Kivikuru (1999, 16–18) ovat määritelleet mediakasvatuksen eri aikakaudet viiteen eri kehitysvaiheeseen. Kullakin kehitysvaiheella on ollut aikanaan oma tavoite ja ne ovat linjanneet yleisiä eurooppalaisia vaiheita. Näitä vaiheita ovat moralistinen, esteettinen, kriittinen tulkinta, mediakulttuurin ja yhteisöllisyyden vaihe. Moralistinen vaihe mediakasvatuksessa ajoittuu 1930-luvulle, jolloin keskeisin aate oli mediakriittisyys. Vallalla oli ajatus siitä, että media on haitallista varsinkin lapsille ja nuorille ja että heidät tulisi säästää median tuomilta huonoilta vaikutuksilta. Kaiken kaikkiaan moralistinen vaihe vaikutti aina 1960- ja 1970-luvuille saakka ja siitä käytetään myös nimitystä behavioristinen aikakausi. Tämä siksi, koska kyseinen aikakausi korosti tietoa, järkeä ja korkeakulttuuria.

Moralistista aikakautta seurasi 1950-luvulta lähtien esteettinen ja kriittisen tulkinnan vaihe. Silloin vallalla oleva elokuvakasvatus toi mediakasvatukseen esteettiset ja kansanomaiset sävyt eri maissa. Kriittinen tulkinta perustui eri viestinten tutkimiseen ja viestien etsimiseen myös sanomien takaa. Tärkeäksi koettiin sekä lasten että nuorten esteettinen taju ja kokemuksen kehittäminen. Mediakasvatuksen materiaaleina olivat elokuvat ja muut populaarikulttuurin välineet. 1980-luvulta lähtien alkoi uuden alku eli mediakulttuurin vaihe. Tämä vaihe perustui viestinnän monimuotoistumiseen uuden teknologian ansioista. Viestimien ja kanavien määrä lisääntyi sekä joukkoviestimet kehittyivät nopeasti. Aikakauden tavoitteena oli lapsen itse- ja kulttuurikriittisyys. Tämä kriittisyys on edelleenkin mukana mediakasvatuksen yhtenä tavoitteena. (Kotilainen ym. 1999, 18–22.)

Viimeisen vaiheen, eli niin sanotusti yhteisöllisyyden vaiheen, voidaan katsoa olevan vallalla tänä päivänä. Medialukutaito ja tietotekninen osaaminen ovat kansalaistaitoja, ja siksi kansalaisilla tuleekin olla halutessaan käytössään verkko- ja uusmediapalvelut. Median välityksellä kansalaiset ovat yhteydessä toisiinsa ja päättäjiin. Keskeisenä asiana ovat verkostot ja yhteisöllisyys, jotka ovat tärkeässä osassa myös kasvatuksessa ja koulutuksessa. (Kotilainen ym. 1999, 25–27.)

3 LAPSUUS MEDIA YHTEISKUNNASSA

Yhteiskunta on muuttunut viime vuosina erityisen paljon teknologian kehittyessä ennätysvauhtia. Tämän päivän lapset syntyvät suoraan sähköisen median käyttäjiksi. Lapset aloittavat median käytön aluksi vanhempien kautta ja iän karttuessa oppivat käyttämään sitä itse yhä enemmän ja monipuolisemmin. Useimmiten ensimmäinen medialaite, jota lapsi käyttää joko passiivisesti tai aktiivisesti, on televisio. Yleensä juuri televisio on ensimmäinen medialaite, jota lapsi oppii käyttämään itsenäisesti. Nykyään yhä enenevässä määrin lapset oppivat käyttämään myös tietokonetta hyvin varhain ilman aikuisen apua. (Korhonen 2010, 9–10.)

Median käyttö lisääntyy jatkuvasti ja samalla myös pienet lapset aloittavat median käytön yhä aiemmin. Lisäksi pienten lasten mediaympäristö muuttuu koko ajan. Lasten kotoa löytyy aiempaa enemmän erilaisia median välineitä, kuten televisioita, pelikonsoleita, tietokoneita ja DVD-soittimia. Lapset osaavat käyttää monipuolisesti erilaisia medioita. Media antaa lapselle monipuolisesti eri taitoja, tietoja, seuraa ja elämyksiä. Median kautta lapsi voi opetella ilmaisemaan itseään yhä monipuolisemmin. Itseilmaisu ja esteettinen näkemys kehittyvät median välityksellä silloin, kun lapsi katsoo erilaisia lastenohjelmia ja -elokuvia. Lapsi voi oman mielenkiinnon mukaan opetella erilaisten välineiden käyttöä, kuten esimerkiksi valokuvasta ja musiikin säveltämistä. Aikuisen tulisi kunnioittaa lasten omaa mediakulttuuria, sillä lasten mielikuvitus ei välttämättä aina avaudu aikuisille. (Mannerheimin Lastensuojeluliitto 2010, 3.)

Tarinat ja media ovat tärkeä osa lapsuutta. Ensisijaisesti media on lapselle ilon lähde, joka saa lapsen mielikuvituksen liikkeelle. Eri mediasisällöt voivat rikastuttaa lapsen leikkiä monella eri tavalla. Nykyään lapsi voi ottaa leikkiin hahmot mediasta näkemistään ohjelmista yhtäläillä kuin vanhempien ammatista. Mediamaailma on tuonut markkinoille paljon suosittuja leluja, joilla lapset leikkivät. Esimerkiksi suositusta lasten elokuvasta tulee konkreettisen elokuvan lisäksi vaatteita, leluja, kirjoja ja joskus myös pelejä. Pihapelejä voi myös muuttaa tutummaksi esimerkiksi vaihtamalla tavallinen hippa Muumi-hipaksi. (Mannerheimin lastensuojeluliitto 2010, 7.)

Marjatta Kalliala (1999, 199–200) on tutkinut esikouluikäisten lasten leikkikulttuurin muutosta suhteessa yhteiskunnan muutokseen. Tutkimuksessaan hän pohtii yhtenä teemana median vaikutusta lasten leikin sisältöön. Myös hän puhuu siitä, että lapset voivat ottaa leikkeihinsä teemoja ja tapahtumia eri televisio-ohjelmista tai elokuvista. Tutkimuksessa pojat kertoivat ottavansa sankarileikkeihin rooleja muun muassa Prätkähiiristä ja tytöt ottavat ihmissuhdeleikkeihinsä tapahtumia tai rooleja esimerkiksi Dalmatialaisista tai perhesarjoista. Pojat tarvitsevat identiteettinsä rakentamiseen mielikuvia sankaruudesta sekä hyvän ja pahan taistelusta. Rakennusaineita pojat keräävät reaali maailman lisäksi monipuolisista tarinoista, joista erityisesti elokuvat ja televisio-ohjelmat kertovat. Samoin tytöt ottavat mediasta leikkeihinsä ainesosia tavallisen kotielämän lisäksi.

Reeli Karimäki (2007, 42–45) on käsitellyt median vaikutuksia lasten leikkien sisältöihin Mediametkaa-kirjasarjan toisessa osassa. Karimäki kirjoittaa, että median luomat monipuoliset fantasiahahmot ovat tänä päivänä paljon läsnä lasten elämässä. Suosittuja mediasta tutuksi tulleita hahmoja ovat esimerkiksi Pokémonit, Turtlesit, Aku Ankka, Tarzan ja Star Wars -hahmot. Lapsi voi ottaa leikkeihinsä yksittäisiä teemoja tai rooleja, mutta joskus kokonainen leikki voi olla peräisin jostakin mediasta tutusta sarjasta tai jopa uutisista. Leikkiessään lapsi käsittelee televisiokokemuksia ja monenlaisia tapahtumia, jotka saattavat joskus olla käsittämättömiäkin. Lisäksi television katselu luo keskustelupohjaa ystävien kesken. Lapsi tietää, mistä ystävät puhuvat ja osaa keskustella ohjelmista, joiden pohjalta he luovat yhteisiä leikkejä.

Leikkien sisältöjen ja juonen lisäksi myös lelut ovat yhä useimmiten mediasta tuttuja hahmoja. Kalliala (1999, 154) puhuu kirjassa täsmäleluista, jotka tarkoittavat sitä, että leluilla leikitään useimmiten sitä, mihin tarkoitukseen ne on ostettu. Esimerkiksi tutkimuksen teon aikaan reilut kymmen vuotta sitten tällaisia täsmäleluja olivat Prätkähiiret. Näillä leikitään useimmiten juuri Prätkähiiriä. Esimeriksi Prätkähiirien Vinski on Vinski leikissäkin. Luonnollisesti täsmälelulla voidaan leikkiä välillä myös muita leikkejä.

3.1 Lapsi median käyttäjänä

Sähköinen media kuuluu lapsen päivittäiseen elämään. Media näkyy lapsen leikeissä, puheissa, ajankäytössä ja yhä useimmiten myös pukeutumisessa. Lapset ovat erilaisia ja lasten kokemuksiin vaikuttavat lapsen ikä, kehitystaso, persoona ja yksilöllinen ajatusmaailma. (Mediamuffinssi-hanke 2006a.) Mustonen (2002) painottaa kuitenkin, että mitä pienempi ja kokemattomampi lapsi on, sitä enemmän hän tarvitsee vanhempiaan kriittiseksi tueksi median käytössä.

Mediakasvatusseura ry:n (2010, 6) tekemässä lasten mediabarometrissa on selvitetty 0–8-vuotiaiden lasten mediankäyttöä haastatteleamalla lapsia, havainnoimalla heidän mediaympäristöä sekä tekemällä kysely vanhemmille. Tutkimuksessa (2010, 40) ilmenee, että nykypäivänä lasten median käyttö alkaa jo vauvana. Alle 2 vuoden ikäisten lasten mediankäyttö on pääasiassa kirjojen, radion ja äänitteiden kuuntelua sekä television ja kuvataallenteiden katselua. Keskeistä on kuitenkin se, että tämän ikäisten lasten median käyttö tapahtuu pääasiassa vanhempien tai muiden aikuisten seurassa. Tutkimuksessa alle kaksivuotiaista televisiota katsoi 6–7 kertaa viikossa 34 prosenttia vastaajista ja 38 prosenttia vastaajista ilmoitti, että ei katso ollenkaan televisiota. Loput vastaajista katsoi televisiota muutama päivänä viikossa.

3–4-vuotiaiden lasten median käyttö keskittyy pääasiassa samoihin välineisiin kuin alta kahden vuoden ikäisen lapsen, mutta erona tässä iässä on se, että median käyttö on jo monipuolisempaa. Monipuolisuus tuli esiin siten, että tässä iässä mediaa alettiin käyttää yhä useammin yhdessä sisarus-ten tai muiden lasten kanssa aikuisten sijaan. Lasten mediamaku alkaa vä-

hitellen muotoutua ja poikien sekä tyttöjen mieltymykset alkavat erottua toisistaan. Median tuoma ilo ja jännitys ovat 3–4-vuotiaille lapsille merkityksellisiä. 5–6-vuoden iässä televisio ja kirjat ovat edelleen suosituimpia mediavälineitä. Pienempiin lapsiin nähden Internetin käyttö, digitaalisten pelien pelaaminen ja lehtien lukeminen lisääntyy tässä iässä selvästi. Lisäksi poikien ja tyttöjen makuerot ja mieltymykset tarkentuvat 5–6 vuoden iässä. (Mediakasvatusseura ry 2010, 6; Mediakasvatusseura ry 2010, 41.)

Tutkimukseen osallistuneista 734:stä perheestä 93 prosentin kotona oli televisio ja näissä perheissä lapsen käytössä se oli 77 prosentissa. Vastaa-vasti Internet löytyi 97 prosenttia perheistä, joissa lapsen käytössä se oli 44 prosentissa perheistä. Jokin sähköinen pelilaitte löytyi 99 prosentissa kodeista, mutta lapsen käytössä sellainen oli vain 56 prosentissa. Tutkimuksesta selviää, että mediavälineiden yleisyys ei juuri eronnut erikäisten lasten perheissä, mutta vanhemmilla lapsilla oli useammin mahdollisuus käyttää eri mediavälineitä. (Mediakasvatusseura ry 2010, 16–17.)

Mediabarometrin tutkimus osoittaa sen, että mediakulttuuri on jo varhaisesta iästä lähtien osa lasten arkea. Lapsen medialukutaitojen kehittäminen tulisi liittää osaksi elinikäistä oppimista varhaiskasvatuksesta lähtien. Tärkeää on, että pienten lasten perheet saavat lisää tietoutta lasten mediakasvatuksesta ja -kulttuureista. Lasten mediankäyttötavat muuttuvat myös iän myötä, joten 5-vuotiaan ja alle 2-vuotiaan lapsen median käyttö on hyvin erilaista. Iän- ja kehitystason tuomat muutokset vaikuttavat paljon siihen, miten lapsi käyttää median eri muotoja. (Mediakasvatusseura ry 2010, 6–8.)

Lapset mediankäyttäjinä -tutkimuksessa tutkittiin puolestaan lasten näkökulmasta heidän tottumuksiaan ja kokemuksiaan mediasta sekä sen herättämiä tunteita. Ikäjakama tutkimuksessa oli 4–6-vuotiaat lapset ja tutkimukseen osallistui yhteensä 18 lasta. Tutkimus toteutettiin havainnoimalla lapsia ja tekemällä teemahaastattelu, joka sisälsi kolme eri teemaa. Näitä teemoja olivat lasten käyttämät mediaympäristöt, lasten mediatottumukset ja median vaikutus lapseen. (Jalonen & Suomela 2010.)

Jalosen ja Suomelan (2010) tutkimuksesta kävi ilmi, että lapset käyttävät paljon erilaisia mediaympäristöjä, joista televisio nousi suosituimmaksi. Television lisäksi mieluisia mediaympäristöjä olivat tietokone, pelikonsolit ja DVD-elokuvat. Tutkimuksessa nousi myös esiin kirjojen, lehtien ja kännykän käyttö. Lastenohjelmat oli suosituin ohjelmamuoto ja 4–6-vuotiaat katsoivat mieluiten muun muassa Turtlesia, Batmania, Spidermania, Nalle Puhia ja Hello Kittyä. Kiinnostavaa tutkimuksen tuloksissa oli se, että lapset katsoivat usein tiettyjä samoja lastenohjelmia, jotka tulivat samoihin aikoihin. Lisäksi lapset eivät tutkimuksen mukaan pitäneet sellaisista televisio-ohjelmista, jotka oli aikuisen tekemiä opettavaisia ohjelmia kuten Ti-Ti Nalle.

Tutkimukseen osallistuneet lapset katsoivat myös aikuisille suunnattuja sarjoja kuten Salattuja elämiä ja Kotikatua. Osa lapsista seurasi näitä draamasarjoja jopa päivittäin. Lapset katsoivat myös viihdeohjelmia esi-

merkiksi Putousta ja Suomen Pelkokerrointa. Lisäksi tutkimukseen osallistuneet lapset katsoivat melko paljon myös DVD-elokuvia ja piirrettyjä, kuten Leijonakuningasta, Tuhkimoa ja Helinä-keijua. Mielenkiintoista oli se, että osa lapsista kertoi vuokraavansa elokuvia yhdessä vanhempien kanssa säännöllisesti. (Jalonen ym. 2010.)

Jalosen ja Suomelan (2010) tekemässä tutkimuksessa 4–6-vuotiaille lapsille luettiin kirjoja iltasatuina. Kaikki eivät kuitenkaan pitäneet kirjojen lukemisesta, vaan katsoivat mieluummin televisiota tai leikkivät leluillaan. Lisäksi sarjakuvalehdet olivat yleisiä lasten keskuudessa ja niitä heillä oli sekä omina että kirjastosta lainattuina. Erilaiset pelikonsolit, kuten Play Station, Xbox ja Nintendo Wii olivat suosittuja. Pelikoneilla pelattiin lähinnä seikkailupelejä, autopelejä ja tasohyppelypelejä. Tutkimuksessa käy ilmi, että jotkut lapset saivat pelata myös sellaisia pelejä, jotka eivät olleet heidän ikätasolleen tarkoitettuja. Näitä oli esimerkiksi erilaiset sota- ja taistelupelit. Lisäksi melkein jokaisen lapsen kotona oli tietokone, jolla pelattiin enimmäkseen erilaisia pelejä.

Tutkimuksessa olleet lapset katsoivat televisio-ohjelmia eniten aamuisin ja päiväkodista tulon jälkeen. Lähes kaikki lapset katsoivat ohjelmia myös viikonloppuisin. Myöhemmin iltaisin saatettiin seurata ohjelmia aikuisten kanssa. Tutkimuksessa ei tullut tarkasti ilmi, kuinka paljon lapset katsoivat ja käyttivät aikaansa television katseluun ja pelien pelaamiseen. Television katselupaikkana olohuone oli suosituin, mutta myös sisarusten huone tai oma huone oli yleinen katselupaikka. Aineiston lapsille yleistä oli se, että he katsoivat televisiota yksin. Lisäksi yleistä oli se, että lapset laitettiin katsomaan televisiota sen ajaksi kun vanhemmat tekivät kotiaskareita. (Jalonen ym. 2010.)

Median vaikutukset näkyivät Jalosen ja Suomelan (2010) tutkimuksessa siten, että lapsilla oli kotona televisiosta tuttuja hahmoja leluina. Lapset myös leikkivät mieluiten suosikkiohjelmansa hahmoilla, ja heillä oli suosikkiahmojensa rooliasuja sekä vaatteita. Ohjelmat herättivät lapsissa myös monenlaisia tunteita, kuten pelkoa, jännittävyyttä, hauskuutta ja surullisuutta. Usein pelkoja syntyi silloin, kun lapsi oli nähnyt jotain pelottavaa esimerkiksi televisiosta. Pelottavat asiat pyrittiin saamaan pois mielestä sulkemalla silmät, laittamalla kädet korville tai television sulkemisen kautta. Ohjelmien kautta koettiin myös hauskuutta ja iloa sekä naurattavia asioita.

3.2 Lapsen iän ja kehitystason merkitys

Lasten median käyttöä arvioitaessa tulee huomioida lapsen iän ja kehitystason merkitys. Toiset lapset ovat herkempiä kuin toiset ja iällä on merkitystä, kun lapsi jäsentää ja analysoi näkemäänsä. Turvalliseen median käyttöön lapsi tarvitsee aikuisen tukea ja läsnäoloa. Tällöin pelottavista ja lasta hämmentävistä asioista voidaan puhua heti, ja ne eivät jää vaivaamaan lasta. (Martsola & Mäkelä-Rönholm 2006, 128.)

Lapsen psyyke kehittyy vähitellen, jolloin lapsi oppii erittelemään kokemuksia ja ajatuksia liikkuvasta kuvasta. Kirjoja lukiessa lapsi pystyy itse luomaan mielikuvituksen avulla kuvat ja tapahtumat oman kehitystasonsa mukaisesti. Lasten elokuvissa kuvat on valmiiksi luotu, jolloin lapsen oman psyyken suojamekanismi ei pysty suodattamaan näköhavaintoja. (Martsola ym. 2006, 51–52.)

Leikin merkitys on lapsen kehityksessä keskeisintä. Stakesin Mediamuun-
finssi-hankkeessa (2008, 13–14) todetaan, että on hyvä huomioida, ettei mediankäyttö vie liikaa aikaa lapsen vapaasta leikistä. Lisäksi siinä muistutetaan, että television lastenohjelmat ja -elokuvat eivät ole tarpeellisia alle kouluikäisen lapsen kehitykselle.

Jokaisen lapsen kehitys on yksilöllistä ja samalla myös jokainen lapsi on omanlaisensa mediankäyttäjänä. Lapsen ikä vaikuttaa paljon siihen, kuinka hän kokee ja näkee eri mediasisällöt. Jo kohdussa ollessaan lapsi voi kuulla kohdun ulkopuoliset äänet. Muutaman kuukauden ikäinen vauva on puolestaan kiinnostunut kuvien katsomisesta. Kuvat tarkoittavat 1–2-vuotiaalle lapselle muotojen, hahmojen ja äänien virtaa (Salokoski & Mustonen 2007, 20). Vauvaiässä kehittyy lapsen perusluottamus ja kiintymyssuhde, jolloin lapsen ajattelu on vielä hyvin konkreettista. Tällöin pieni lapsi tarvitsee erityisesti vanhemman suojaa kaikelta medialta. Taaperoiän keskeinen kehitystehtävä on hallita erillisyyden tunnetta ja eroahdistusta vanhemmista (Salokoski ym. 2007, 18). Pienikin lapsi nauttii mediasta ja sen tuomista iloista. Alle 3-vuotias lapsi ei menetä mitään, vaikka ei olisi tekemisissä median kanssa. Kuitenkin ikätasoon sopivat mediakokemukset ovat lapselle kehittäviä elämyksiä ja hänelle turvallisia. (Mannerheimin Lastensuojeluliitto 2010, 4.)

Pienen lapsen kykyyn tulkita mediamaailmaa vaikuttavat niin sosiaaliset kuin tunne-elämän taidot. Lisäksi kognitiivinen kehitystaso eli lapsen ajattelumaailman sekä kielen kehityksen taso, kokemukset ja kasvatus vaikuttavat kaikki omalta osaltaan siihen, kuinka pieni lapsi jäsentää näkemäänsä ja kokemaansa. Varhaislapsuudessa lapsen ajattelukyky on hyvin minäkeskeistä ja omaan näkökulmaan sitoutunutta. Tarinat ovat tämän ikäiselle lapselle ikään kuin kooste yksittäisistä tilanteista, sillä koko tarinan juonta lapsi ei pysty vielä käsittämään. Näin ollen lapsi tulkitsee mediahahmojen toimintaa omasta toiminnastaan käsin. Tunne-elämän kehittyminen on merkityksellistä median eri vaikutusten suuntaajana. Tunnekokemusten kautta lapsi voi harjoitella tunteiden sääntelyä ja emotionaalisia kokemuksia. Näitä tunnekokemuksia lapsi saa paljon eri mediamaailmojen kautta. Varhaislapsuudessa keskeistä on se, että lapsi harjoittelee median avulla perustunteiden tunnistamista ja pelon, jännityksen sekä ilontunteiden hallintaa. (Salokoski ym. 2007, 18–19.)

Lapsella on jo varhaisesta iästä lähtien kyky oppia nopeasti uusia asioita. Leikki-ikäinen lapsi oppii ja omaksuu ympäristön tapoja, sääntöjä sekä normeja nopeasti. Tässä vaiheessa lapsen kyky erottaa fakta ja fiktio toisistaan alkaa kehittyä. Samalla myös lapsen mielikuvitus on vilkasta ja lapsi alkaa sisäistää sekä jäsentää näkemäänsä leikkien avulla. Samoihin aikoihin myös lapsen sukupuoli-identiteetti alkaa hahmottua, mikä vaikut-

taa sukupuoliroolien käsittelyyn. Media tarjoaa lapselle identiteetin rakennusaineita, sankarihahmoja ja roolimalleja joihin on helppo samaistua (Salokoski ym. 2007, 19). 3–6-vuotias lapsi alkaa ymmärtää asioiden pysyvyyden ja säilyvyyden. Näin ollen lapsi ymmärtää asian olevan olemassa, vaikka se ei olisi koko ajan näkyvässä. Vastaavasti lapsi käsittää sen, että asioilla on tietyt perusominaisuudet, vaikka olosuhteet muuttuisivat. Leikki-ikäiselle monipuolinen mediasisältö luo pohjaa tunnetaitojen harjoittelulle ja median monipuoliselle käytölle. (Mannerheimin Lastensuojeluliitto 2010, 5.)

Syy-seuraussuhteiden ajattelu ei kuitenkaan onnistu vielä alta viiden vuoden ikäiseltä lapselta. Tähän ikävuoteen mennessä lapsen todellisuuden taju ei ole vielä täysin kehittynyttä, mikä puolestaan vaikuttaa leikki-ikäisen lapsen totuuden ja epätotuuden erottamiseen näkemästään ja kokemastaan asiasta. Leikki-ikäisen lapsen mielikuviutus on kaikkein rikkaimmillaan ja visuaaliset asiat ovat voimakkaita. (Salokoski ym. 2007, 19–21.)

Niinistön ym. 2006 (18–19) mielestä media antaa 3–6-vuotiaalle lapselle malleja tunteiden ilmaisuun, nimeämiseen ja käsittelyyn. He korostavat, että myös negatiiviset tunnekokemukset ovat tässä iässä tärkeitä. Sillä ei ole vaarallista jos lapsi pelästyy kokemastaan, kunhan kokemus on lapsen kehitystasoon nähden kohtuullinen ja kunhan hän voi käsitellä asiaa aikuisen kanssa. Leikki-ikäisiä pelottavat usein asiat, jotka menevät yli heidän ymmärryksensä sekä möröt, pedot, onnettomuudet ja hylkääminen. Tämän ikäistä lasta tulisi suojella aikuisten asioilta ja huolilta sekä olla aikuisena mukana lapsen mediankäytössä.

Lapsen kehitykseen peleillä on sekä myönteisiä että kielteisiä vaikutuksia. Pelit kehittävät kielellistä ja tiedollista taitoa sekä voivat lisätä motivaatiota oppimiseen. Opetuspelien pelaaminen kehittää lapsen tiedon prosessointia ja edistää ongelmaratkaisukykyä, päättelyä, avaruudellista ajattelua sekä visuaalista hahmottamista. Pelien avulla lapsen kielitaito harjaantuu, kun pelataan vieraskielisiä pelejä. Pelaamisen ohessa lapset oppivat käyttämään teknisiä laitteita ja pelaaminen tukee lapsen sosiaalista kehitystä. Pelatessaan lapset kommunikoivat keskenään, jolloin pelaamisesta tulee sosiaalinen ja vuorovaikutteinen tapahtuma. Näiden lisäksi pelit tuovat lapsille tunnekokemuksia, elämyksiä, samaistumiskohteita, roolimalleja sekä persoonallisuuden ja identiteetin rakennusaineita. (Salokoski 2006, 71–72.)

Pelien tuomia haittavaikutuksia lapsen kehitykselle voi olla pelien hahmojen ja tarinoiden tuomat pelot ja painajaiset. Pelaaminen on mukava ajanviete, jolloin pelaamiseen käytetty aika saattaa viedä tilaa muulta toiminnalta, kuten leikiltä, harrastuksilta ja ulkoilulta. Pelit sisältävät toisinaan väkivaltaa, joka tutkimusten mukaan saattaa lisätä lasten aggressiivisuutta. Pelaaminen voi kuitenkin olla mukava ja hyödyllinen ajanviete lapselle, kunhan vanhemmat tietävät pelien sisällöistä ja ohjaavat lasta pelaamisen määrässä. (Salokoski 2006, 73–76.)

Tietotekniikan avulla lapsi oppii monenlaisia taitoja. Lapset ovat näppäriä tietoteknisten laitteiden kanssa ja heidän on helppo omaksua uusien laitteiden käyttötapoja. Näin ollen tietokoneesta tulee nopeasti yksi lasten leikkiympäristöistä. Lapsi on luontaisesti utelias ja motivoitunut oppimaan uutta, jolloin lapsi ohjautuu huomaamatta tietokoneen monipuoliseksi käyttäjäksi. Tietokoneella lapsi voi pelata, piirtää ja kirjoittaa sekä opetella Internetin käyttöä. Internetissä lapsi voi pelata erilaisia pelejä, etsiä tietoa, katsoa televisio-ohjelmia ja hieman isompana jutella ystävien kanssa. Lapsen kielelliset, ilmaisulliset ja tiedolliset taidot kehittyvät, kun lapset keskustelevalt keskenään tietokoneen ohjelmista ja sisällöistä. Lapset ovat usein tietokoneella yhdessä, jolloin tapahtumasta tulee yhteisöllinen ja lapset oppivat uusia asioita vertaisoppimisen avulla. Tietokoneen käyttö motivoi lasta opettelemaan kirjaimia, kirjoittamista ja lukemista. Tietotekniikan avulla lasten oppimisesta on tullut yhä monipuolisempaa ja elämyksellisempää. (Niinistö ym. 2006, 89.)

Mannerheimin Lastensuojeluliiton oppaassa (2010, 8–9) muistutetaan siitä, että lapsen lähipiirin mallit ovat aina tärkeämpiä lapsen kehitykselle kuin median tuomat mallit. Samalla lapsi tulkitsee median tuomia viestejä vanhempien reaktioiden kautta. Keskeistä on myönteinen ja läheinen vuorovaikutus lapsen kanssa, jotta lapsi kokee olevansa arvokas juuri sellaisenaan. Kun lapselle on kehittynyt terve itsetunto, auttaa se häntä asettamaan median tuomat ulkonäköpaineet oikeisiin mittasuhteisiin. Kokiessaan tunne-elämyksiä omalle ikätasolle sopivalla tavalla median tuomat tunnevaikutukset ovat pääsääntöisesti positiivisia. Lapsen empatiakyky kehittyy, kun tämä eläytyy median kautta toisen henkilön näkökulmaan. Jos lapsi näkee ikä- ja kehitystasolle sopimatonta mediasisältöä, voi se pelästyttää lasta. Aikuisen on tällöin osattava asettaa lapsen mediankäytölle niin ajallisia kuin sisällöllisiäkin rajoituksia, jotta lapsen kokemukset pysyvät kohuullisina.

3.3 Lasten turvallinen median käyttö

Medialla on paljon myönteistä annettavaa lasten maailmaan, mutta toisaalta siihen liittyy paljon haasteita. Vanhempina aikuiset joutuvat pohtimaan omia arvojaan, suhdettaan mediaan ja millaisia eväitä haluavat lapsilleen antaa. Yleisimmät mediavälitteet ovat televisio ja tietokone sisältäen Internetin ja erilaiset pelit. Televisiota katsellaan yhdessä aikuisen kanssa, mutta usein lapsi saattaa katsoa televisiota yksin. Jos lapsi pelaa pelejä tai katselee televisiota useita tunteja, saattaa häneltä jäädä liikkuminen vähemmälle ja harrastukset harventua. (Korhonen 2010, 11–14.)

Lapsen turvallista median käyttöä on tutkittu paljon. Esimerkiksi Martsola ja Mäkelä-Rönholm (2006, 129–130) ovat tuoneet tutkimuksessaan esille, että lapsen turvallinen median käyttö alkaa siitä, että aikuinen katsoo, millaisia ohjelmia näyttää lapsille ja ovatko ne lapsille sopivia. Tämä koskee sekä vanhempia että varhaiskasvatuksen ammattilaisia. Aikuisen on hyvä katsoa etukäteen, mitä on lapsille näyttämässä, jotta vältetään yllättäviltä tilanteilta. Varsinkin suuressa lapsiryhmässä aikuisen tulee huomioida, että lasten kehitystasot voivat vaihdella paljon ja toiset ovat herkem-

piä. On myös hyvä muistaa, että lasten pelot eroavat: toiset saattavat pelätä helpommin kuin toiset. Katsomiskokemusten tulisi olla joka kerta ikätasolle sopivia ja turvallisia.

Lasten median käyttöä on hyvä seurata ja tarvittaessa rajoittaa jo pienestä pitäen. Pieni lapsi ei välttämättä osaa itse eritellä, mitkä asiat häntä pelottavat. Sama asia voi lapsesta olla yöllä pelottava, vaikka päivällä se ei herättäisi pelottavia tunteita. Sähköisen median kautta saatu kokemus on monipuolisempi kuin pelkkä kirjallisuuden lukeminen. Esimerkiksi peleissä ja televisiossa tulee liikkuvan kuvan lisäksi myös äänet ja musiikki. Puhe, ääni ja musiikki yhtenäisenä kokonaisuutena saattaa ahdistaa lasta ja tässä vaiheessa lapsi ei vielä pysty erittelemään tunteitaan. (Martsola ym. 2006, 51–52.)

Alle 3-vuotiasta lasta tulisi kuitenkin suojella eri mediasisällöiltä. Liian ahdistavia ja voimakkaita tunteita tuottavat usein kuvalliset kertomukset, joissa on hurjia olioita, voimakkaita tehosteita tai ääniä. Lisäksi lasta tulisi suojella uutisilta ja isojen lasten sekä aikuisten asioilta. Kolmivuotiaan lapsen ajattelu ja sanavarasto kehittyy kovaa vauhtia, mutta ymmärrys asioista on vielä hyvin konkreettinen. Tämä tarkoittaa sitä, että lapsi ei välttämättä hahmota jonkin tarinan juonta kokonaisuutena, vaan erillisinä tapahtumina ja tilanteina. Tässä iässä kiinnostuksen kohteina ovat erityisesti toiset lapset, eläimet ja fantasiahahmot. Lisäksi lapsi nauttii erilaisista yllättävistä asioista kuten kummelluksista, kaatumisista ja piilosta löytymisestä. (Niinistö, Ruhala, Henriksson & Pentikäinen 2006, 16–17.)

4 MEDIAKASVATUS

Lähtökohtaisesti mediakasvatus pohjautuu kasvatukseen, joka tarkoittaa perusteltuja rajoja ja tukea eri tilanteissa. Mediakasvatuksessa tämä tarkoittaa näiden asioiden liittyvän median käyttötilanteisiin, kuten television katseluun ja tietokoneen käyttöön. Sitä ei tule käsittää kasvatuksesta irrallisena, vaan se tulee sisällyttää yleisesti lapsen kasvun tukemiseen. Mediakasvatuksen harjoittamiseen ei tarvita koulutusta, vaan jokainen kasvat-taja voi toteuttaa sitä päivittäin yhdessä lasten kanssa. Mediakasvatuksen sisältö riippuu kasvattajan omasta motivaatiosta ja kiinnostuksesta aihe-alueeseen. (Kotilainen 2002, 34–37.)

Kotilaisen (2002, 34–37) mukaan mediakasvatusta tulisi harjoittaa varsinkin kotona. Hän jatkaa, että vanhempien tulee olla kiinnostuneita lasten päivittäisestä median käytöstä ja sen sisällöstä. Päiväkodissa mediakasvatusta voidaan puolestaan toteuttaa esimerkiksi opettelemalla käyttämään erilaisia median välineitä.

4.1 Mediavanhemmuus

Media tuo paljon iloa ja hyötyä sekä mukavia yhdessäolon hetkiä, joista on hyvä nauttia koko perheen voimin. Lapsi tarvitsee opastusta, tukea, kuuntelua, läsnäoloa ja yhdessä tekemistä käyttäessään erilaisia medioita. Vanhemmilla on keskeinen ja tärkeä rooli lastensa mediakasvattajina. Samalla vanhemmat ovat lapsilleen esimerkkejä ja malleja median käytössä. Kasvattajan omat kokemukset ja totut tavat vaikuttavat paljon mediavanhemmuuteen. (Niinistö & Ruhala 2007, 130–131.)

Lapsi voi harjoitella mediataitoja yhdessä vanhempien kanssa jo pienestä pitäen. Ei ole olemassa tiettyä ikää mediakasvatuksen aloittamiselle. (Niinistö ym. 2007, 133.) Se on hyvä aloittaa silloin, kun lapsi alkaa käyttää medialaitteita. Pienten lasten tärkein mediakasvatuksen muoto on median käytön sääntely. Esimerkiksi television käytön kohdalla vanhempi voi rajoittaa sekä lapsen katselun määrää että seurata, mitä lapsi katsoo televisiosta. Lapselle tulisi aina perustella mahdollisen rajoituksen syyt iän mukaisesti, jotta lapsi ymmärtää kiellon tarkoituksen. (Korhonen 2010, 22.)

Mediamuffinssi-hankkeen tuottamassa opaskirjassa (2006b) puhutaan vanhempien roolista mediakasvatuksessa. Siinä annetaan konkreettisia ohjeita, jotka on koottu eri askeliksi kohti mediavanhemmuutta. Askeleisiin kuuluvat tutustuminen oman lapsen mediamaailmaan ja oman mediatietoisuuden päivittäminen ajankohtaiseksi. Lisäksi oppaassa kerrotaan median haittavaikutuksista ja suositellaan sopimaan yhdessä koko perheen yhteiset mediasäännöt. Lapset ovat motivoituneimpia toimimaan sääntöjen mukaisesti, kun ovat saaneet olla mukana päättämässä yhteisistä säännöistä. Oppaassa annetaan vinkkejä myös kotona tehtävään mediakasvatukseen, joka sisältää samanlaisia asioita kuin päivähoiton mediakasvatus. Lapsen kans-

sa voi kotona opetella käyttämään digitaalikameraa, videoida erilaisia videopätkiä ja kirjoittaa tarinoita.

Aikuisen malli ja esimerkki ovat yksi osa mediakasvatusta. Pohtimalla omaa median käyttöä vanhempi on mallina lapselleen. Keskeistä on tutustua lapsen mediatodellisuuteen, jotta vanhempi osaa toimia lapsen hyödyksi. Mediamuffinssi-hankkeen oppaassa annetaan pohdittavaksi esimerkiksi millaista mediaa lapsi käyttää ja kuinka paljon sekä missä lapsi käyttää mediaa. Lisäksi siinä kehoitetaan vanhempaa tutustumaan median sisältöihin esimerkiksi katsomalla yhdessä lapsen kanssa televisiota ja seuraamalla, millaisia pelejä lapsi pelaa. Näyttämällä kiinnostuksen lapsen mediatodellisuuteen ja mediasisältöihin vanhempi antaa myös lapselle sellaisen kuvan, että on kiinnostunut lapsesta. (Mediamuffinssi-hanke 2006b.)

Mediakasvatukseen sisältyy myös ikärajojen noudattaminen ja niiden seuraaminen. Vanhemmat voivat asettaa erilaisia sääntöjä ja aikarajoja esimerkiksi pelaamiselle ja television katsomiselle. Vanhempien olisi hyvä seurata, miten lapset käyttävät median eri muotoja ja miten lapset kokevat median vaikutukset. (Niinistö ym. 2006, 56–57.)

Martsola ja Mäkelä-Rönholm (2006, 85–91) painottavat elokuvien ja pelien ikärajojen noudattamista, sillä elokuvien ikärajat ovat velvoittavia. Tällä tarkoitetaan sitä, että elokuvaa ei saa luovuttaa eikä näyttää alaikäiselle. Elokuvien ikärajat jaetaan seuraavasti: 3 (kaikille sallittu), 7 (kielletty alle seitsemänvuotiailta), 11 (kielletty alle yksitoistavuotiailta), 15 (kielletty alle viisitoistavuotiailta) ja 18 (kielletty alle kahdeksantoistavuotiailta). Näillä ikärajoilla tarkoitetaan sitä, että elokuvaa ei saa näyttää ikärajan alittaville lapsille ja se koskee kauppojen myyjiä, elokuvavuokraamojen myyjiä, elokuvateattereiden lipunmyyjiä ja vanhempia.

Pelien ikärajoja olisi hyvä noudattaa, mutta ne eivät kuitenkaan ole sitovia vaan suosituksia. Pelien mahdollisten haitallisten vaikutusten vuoksi niitä on kuitenkin tärkeä noudattaa ja huomioida. Peleissä käytetään sisältösymboleita, jotka kertovat, miksi kyseinen ikäraja on asetettu. Sisältösymboleja ovat symbolit kauhulle, väkivallalle, seksille, huumeille, syrjinnälle ja kiroilulle. Ikärajasuosituksukset menevät samalla tavalla kuin elokuvissa. (Martsola ym. 2006, 92–93.)

Nykyään jo pienet lapset osaavat käyttää Internetiä ja löytävät sieltä mukavia pelejä. Hyvään mediakasvatukseen liittyy se, että vanhempi tarkkailee lasten Internetin käyttöä heti pienestä pitäen ja seuraa, millaisilla sivuilla lapset käyvät. Jos lapsi liikkuu Internetissä yksin, hän saattaa joutua tahtomattaan aikuisille tarkoitetuille sivuille ja se saattaa järkyttää lasta hyvinkin paljon. Traumaattiset kokemukset saattavat jäädä myös tällöin käsittelemättä. (Martsola ym. 2006, 130–132.)

Tietokoneen ja Internetin käyttö tarjoaa monenlaisia mahdollisuuksia, mutta niiden käyttöön liittyy myös paljon haasteita. Internetin käyttö vaatii sisällön käsittelyn taitoja, jolloin käyttäjä osaa suodattaa väärän tiedon ja toimia turvallisesti. Näitä perustaitoja tarvitsee niin lapsi kuin aikuinen ja turvallisia Internet-taitoja olisi hyvä harjoitella pienestä pitäen. Internetissä

liikkuessa on hyvä muistaa, että verkossa oleva tieto ei aina ole oikeaa ja verkosta voi löytyä myös laitonta ja sopimatonta materiaalia. Näihin tietoihin voi päästä käsiksi kuka tahansa iästä riippumatta. Internetissä liikkuu myös monenlaisia ihmisiä, joilla ei aina ole mielessään säädyllyiset aiheet. Internetissä voi kuka tahansa liikkua ja puhua muiden verkon käyttäjien kanssa omalla itsenä, mutta aivan yhtä hyvin käyttäjä voi toimia väärin henkilötiedoin. Oikeanlaisen ja turvallisen Internetin käyttöön lapsi tarvitsee aikuisen ohjausta. Suojautumista Internetin käyttöön liittyviltä riskeiltä ja pelottavilta sivuilta auttaa, kun vanhempi ja lapsi tutkivat sivuja yhdessä ja opettelevat verkossa toimimista yhdessä. Vanhemman on hyvä myös olla perillä, millaisilla sivuilla lapsi liikkuu ja mitä hän verkossa tekee. (Niinistö ym. 2006, 89–90.)

Internetin käyttöä voi harjoitella käymällä läpi netiketin sääntöjä. Netiketti on luotu opettamaan verkon käyttäjiä, miten Internetissä kannattaa toimia. Tällöin käyttäjä välttyy ikäviltä yllätyksiltä ja seurauksilta, joita voivat olla esimerkiksi henkilötietojen joutuminen väriin käsiin tai huijatuksi tuleminen. Netiketin mukaan käyttäjän tulee muistaa, että omia tietoja ei saa paljastaa kenellekään ilman aikuisen lupaa. Toisin sanoen siis omaa virallista nimeä, osoitetta, puhelinnumeroa, sähköpostiosoitetta ei kannata antaa kenellekään. Omien tietojen lisäksi vieraalle ei saa antaa omaa kuvaa. Jos lapsi miettii kuvan antamista tai omien tietojen antamista verkkotulleen, kannattaa keskustella asiasta vanhemman kanssa ja yhdessä miettiä, mitä itsestä kannattaa paljastaa. Salasanoiden käytössä täytyy olla tarkkana. Salasanat kannattaa vaihtaa säännöllisesti ja niitä ei saa luovuttaa muille. Jos salasanat paljastaa, saattaa salasanat saaja päästä käyttäjän sähköpostiin, sosiaaliseen mediaan tai muihin henkilökohtaisille sivustoille. Lisäksi netikettiin kuuluu, että kukaan ei voi pakottaa Internetin käyttäjää mihinkään ja käyttäjän tulee muistaa, etteivät kaikki puhu verkossa totta. (Niinistö ym. 2006, 91.)

Vanhemmat voivat keskustella muiden vanhempien kanssa lasten median käytöstä ja mediakasvatuksesta. Keskustelu selkiyttää ja vahvistaa omia ajatuksia sekä vertaistuesta voi saada myös uusia ideoita ja vinkkejä omaan arkeen. Keskustelujen aiheina voi olla esimerkiksi, että tarvitaanko yhteisiä rajoja tai sopimuksia median käytön määrästä. Oman näkemyksen vahvistamiseksi saattaa olla mielenkiintoista kuulla, millaista mediaa muiden perheiden lapset saavat käyttää ja miten paljon. Lisäksi vanhemmat voivat pyytää vanhempainiltoja tai luentoja mediakasvatuksesta ja median käytöstä. (Niinistö ym. 2006, 28.)

4.2 Kasvatuskumppanuus

Lähtökohdat kasvatuskumppanuudelle on määritelty valtakunnallisessa Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa, jossa määritellään vanhempien ja henkilöstön välinen kasvatusyhteistyö kasvatuskumppanuudeksi (2005, 31). Varhaiskasvatuksen henkilöstö ja vanhemmat jakavat yhteisen kasvatustavastuun. Kasvatusta toteutetaan sekä päivähoitossa että kotona, mutta vanhemmilla on pääasiallinen vastuu lastensa kasvatuksesta. Päivähoitossa käyvä lapsi elää kahden kasvuympäristön todellisuudessa, joka tarkoittaa

taa kodin ja päivähoiton aikuis- ja vertaissuhteiden yhteisöä. Lapsi luo suhteita ystäviinsä ja kasvattajiinsa päivähoitossa. Varhaiskasvatusympäristö on tärkeä ja iso osa lapsen jokapäiväistä elämää. Kasvatuskumppanuus on varhaiskasvatuksen ammattilaisten ja vanhempien välistä keskinäistä ja vastavuoroista vuorovaikutusta. Sitä ohjaavat kuulemisen, kunnioituksen, luottamuksen ja dialogisuuden periaatteet. Suhde vanhempien ja kasvattajien välillä kehittyy ja syvenee dialogisessa kanssakäymisessä. (Kaskela & Kekkonen 2006, 5.)

Kasvatukseen voidaan katsoa sisältyvän myös mediakasvatus. Mediakasvatus on sekä kodin että päivähoiton yhteinen asia. Lapset käyttävät mediavälineitä eniten vapaa-ajalla, jolloin vanhempien rooli mediakasvattajana on keskeinen. Vanhempien tehtävä kasvattajana on seurata ja ohjata lasten median käyttöä. Varhaiskasvatuksessa toteutetaan mediakasvatuksen eri muotoja. Päivähoitossa voidaan esimerkiksi valmistaa digitaalisia kasvunkansioita tai opetella mediavälineiden käyttöä. (Niinistö ym. 2006, 22–25.)

Toimiva kasvatuskumppanuus perheiden kanssa on onnistuneen toiminnan lähtökohta. Kasvatuskumppanuus tarkoittaa vanhempien ja kasvattajien molemminpuolista sitoutumista lapsen kehityksen, kasvun ja oppimisen tukemiseen. Molemminpuolinen luottamus, kunnioitus ja tasavertainen suhde on onnistuneen kasvatuskumppanuuden perusta. Hyvä kasvattaja kuuntelee aidosti vanhempia. Kasvattajan rooli on tärkeä muodostettaessa hyvää kasvatuskumppanuutta. Vanhempien tarpeet ja toiveet tulee huomioida päiväkodin arjessa niin pitkälle kuin se on mahdollista. Kasvattajan tulee huomioida toiminnassa, että vanhemmat ovat lapsen tärkeimpiä kasvattajia ja tuntevat lapsensa parhaiten. Tästä syystä kasvattajan tehtävänä onkin tukea koteja näiden kasvatustehtävässä ja yhdessä kotien kanssa edistää lapsen persoonallisuuden tasapainoista kehitystä. (Ritmala, Ojanen, Sivén, Vihunen & Vilén 2010, 294).

Kasvatuskumppanuudessa vanhemmat ja kasvattajat toimivat tasavertaisesti lapsen hyvinvoinnin parhaaksi. Molemmilla on tärkeää ja osin erilaista tietoa lapsesta. Kasvattajat eivät toimi asiantuntijälähtöisesti ylhäältä päin, mutta asiantuntemusta ei kuitenkaan häivytetä. Kasvattajan tulee kiinnittää huomiota tapaan, jolla hän tuo esiin ammatillisen osaamisensa, tietonsa, ymmärryksensä ja taitonsa lasten kasvatuksessa. Asioita lähestytään ongelmakeskeisyyden sijaan ratkaisukeskeisesti. Kasvattaja arvostaa ja kunnioittaa vanhemman mielipiteitä ja toimintatapoja, vaikka ne olisivat ristiriidassa omien mielipiteiden ja arvojen kanssa. (Kaskela ym. 2006, 19.)

Kasvatuskumppanuutta toteutetaan käytännössä päivittäin. Lasten viemis- ja hakutilanteissa ollaan kiinnostuneita perheiden kuulumisista ja hakutilanteissa vanhemmille kerrotaan lasten päivän kulusta. Tällöin vanhempi pääsee mukaan lapsensa päivään, vaikka ei ole pystynyt osallistumaan siihen. Vuosittaiset varhaiskasvatuskeskustelut ovat osa kasvatuskumppanuutta, joissa keskustellaan lapsen kasvusta ja kehityksestä yhdessä vanhempien kanssa. (Kaskela ym. 2006, 26.)

Lisäksi hyvä kasvatuskumppanuus tarkoittaa sitä, että perhe kohdataan jo tutustuttaessa aidosti ja kunnioittavasti. Vanhemmalle on tärkeää tulla sellainen olo, että häntä kuullaan ja hänen perheensä asioista ollaan kiinnostuneita. Tavoitteena on luoda riittävä luottamus myös hankalien asioiden käsittelyyn. Hyvä luottamuksellinen suhde auttaa toimimaan lapsen parhaaksi. Molemminpuolinen avoimuus ja rehellisyys sekä kasvattajan halu ymmärtää perhettä on toimivan kasvatuskumppanuuden perusta. Vanhemmat uskaltavat kertoa paremmin perheen sisäisistä asioista ja taustoista, kun he voivat luottaa kasvattajaan. (Kaskela ym. 2006, 18–21.)

4.3 Mediakasvatus päiväkodissa

Päiväkodilla on tärkeä rooli lasten mediakasvatuksessa. Mediakasvatus on perheiden ja kasvattajien yhteinen kasvatustehtävä sekä samalla osa kasvatuskumppanuutta. Varhaiskasvatuksen mediakasvatus perustuu elämykselliseen, kokemukselliseen ja leikilliseen oppimiseen. Kasvatusta voidaan toteuttaa neljänä erilaisena näkökulmana: taidekasvatuksena, teknologiakasvatuksena, yhteiskunta- ja kulttuurikriittisenä näkökulmana ja suoje-lullisena näkökulmana. Nämä kaikki neljä näkökulmaa mediakasvatuksessa ovat tärkeitä, kun halutaan edistää lasten hyvinvointia. Tehtävänä on edistää turvallisesti lasten median käyttötaitojen kehittymistä ja kriittistä suhtautumista mediaan. (Stakesin Mediamuffinssi-hanke 2008, 6–10.)

Taidekasvatuksessa painotetaan ilmaisullista näkökulmaa, joka keskittyy median sisältöihin ja lapsen omaan tuottamiseen. Teknologiakasvatuksellisessa näkökulmassa hyödynnetään teknologiaa kasvatustyössä, kuten esimerkiksi opetellaan tietotekniikkaa. Yhteiskunta- ja kulttuurikriittisessä näkökulmassa keskustellaan median sisällöistä ja analysoidaan median taustoja ja vaikuttavuutta. Suojelullisessa näkökulmassa tärkeää on lasten suoje-lu median haitallisilta vaikutuksilta. (Stakesin Mediamuffinssi-hanke 2008, 7.)

Kotilainen ja Kivikuru (1999, 44) jakavat mediakasvatuksen lähestymistavat puolestaan kolmeen eri ryhmään. Nämä ryhmät ovat tekninen, taidekasvatuksellinen ja yhteiskunnallinen lähestymistapa. Jokaisessa lähestymistavassa on viitteitä toisesta lähestymistavasta, joten ne eivät sulje pois toinen toistansa. Mediakasvatuksen teknisessä lähestymistavassa tärkeintä on viestimien tekniikka ja erilaiset tekniseen viestimiin liittyvät käytännöt. Hyvänä esimerkkinä teknisestä lähestymistavasta ovat tietotekniikka, valokuvaus ja videokuvaus, kun taas taidekasvatuksellinen lähestymistapa keskittyy mediaesitysten rakenteiden ja muotojen hallintaan. Painopiste on median tarkastelussa ilmaisun kautta, kun taas yhteiskunnallinen lähestymistapa pohtii valtasuhteita, arvoja ja asenteita eri mediatuotantojen taustalla.

Kotilaisen ja Kivikurun (1999, 48) mukaan mediakasvatus voi alkaa luontevasti jo varhaiskasvatuksessa. Tällöin mediakasvatus voi olla mukana suunnitelmallisesti kaikkien ikäryhmien toiminnassa ja se voi pitää sisäl-lään esimerkiksi valokuvausta, animaation, sarjakuvien ja kuunnelmien tekoa. Keskeistä varhaiskasvatuksen mediakasvatuksessa on, että lapsi saa

tuntumaa eri mediavälineisiin, ilmaisee itseään välineillä ja nauttii myös tekemästään asiasta. Jo 3-vuotiaiden lasten kanssa voi tutkia sitä, miltä näyttää kun on itse kuvaruudulla esimerkiksi videon kautta. Seinälehtien tekeminen voi olla lapselle hauska ja opettavainen kokemus, kun se toteutetaan esimerkiksi maalaamalla, piirtämällä tai leikkaamalla lehdistä kuvia. (Kotilainen ym. 1999, 55–56.)

Yleisesti ottaen lapset nähdään aktiivisina ja toimivina yksilöinä, jotka ovat uteliaita ja tiedonhaluisia. Nämä lapsen luontaiset tavat toimia ovat hyviä lähtökohtia mediakasvatukselle. Mediakasvatuksen tulisi olla sidoksissa päivittäiseen toimintaan, ei irrallinen kokonaisuus arjesta. Nykypäivänä media on osa lasten päivittäistä elämää ja se näkyy niin lasten leikeissä, puheissa kuin tunteissa. Lisäksi media vaikuttaa lasten kehitykseen, ajankäyttöön ja sosiaaliseen elämään. Tästä syystä lapsen elämänpiiriin kuuluvilla ihmisillä on tärkeä rooli vaikuttaa siihen, ettei lapsen todellisuuskäsitys eikä maailmankuva rakennu pelkästään median pohjalta. (Niinistö, Ruhala, Henriksson & Pentikäinen 2006, 9–16.)

Varhaiskasvatuksen mediakasvatuksen suunnittelussa ja toteuttamisessa tulee ottaa huomioon lasten yksilöllisyys ja kehitystaso. Lisäksi on huomioitava lapsen ajattelun, tunne-elämän sekä persoonallisuuden kehitystehtävät. Kasvattajien ja vanhempien tulee kiinnittää huomiota siihen, ettei lapsen todellisuuden taju rakennu pelkästään median pohjalta. Keskeistä todellisuuden tajun rakentumisessa ja kriittisessä mediakasvatuksessa on taito erottaa fakta ja fiktio toisistaan. Vähitellen lapsen kehitystason mukaisesti lapsi oppii ymmärtämään esimerkiksi, että lastenohjelmat ovat satua ja uutiset totta. (Stakesin Mediamuffinssi-hanke 2008, 12–13.)

Valtakunnallisen varhaiskasvatussuunnitelman (2005, 20) mukaan lapselle ominaisia tapoja toimia ja ajatella ovat liikkuminen, leikkiminen, taiteellinen kokeminen ja ilmaiseminen sekä tutkiminen. Näitä kaikkia toimintatapoja voidaan käyttää mediakasvatuksen työmuotoina. Lisäksi median sisällön analysointi, tulkinta ja keskustelu ovat keskeisiä muotoja mediakasvatuksessa. Tärkeitä osa-alueita ovat turvataidot, tunnetaidot, sosiaaliset taidot ja median vastaanottamisen, tuottamisen sekä kommunikoinnin taidot. Näiden tarkoituksena on suojella lasta median haitallisilta vaikutuksilta, turvata kokonaisvaltainen hyvinvointi sekä ohjata lasta kriittiseen median tulkintaan ja analysointiin. Lisäksi sosiaalisia taitoja voidaan harjoittaa erilaisten yhteisten mediaprojektien ja esitysten kautta, jolloin lapsi oppii arvostamaan muiden esityksiä ja kertomaan omista tuotoksista. Sosiaalisuus kehittyy myös yhteisissä keskusteluissa median sisällöistä. (Stakesin Mediamuffinssi-hanke 2008, 16–19.)

Hyvänä esimerkkinä mediakasvatuksen toteuttamisesta päiväkodissa voidaan pitää hämeenlinnalaisista Jukolan varhaiskasvatuskeskusta. Päiväkodin entinen johtaja Arja Korhonen (2002, 40–51) kertoo artikkelissaan Mediakasvatusta Jukolan päiväkodissa päiväkodin kokemuksista mediakasvatuksesta, joka oli aloitettu Jukolassa vuonna 1996. Sittenmin mediakasvatuksen harjoittaminen on lopetettu. Artikkelissa Korhonen kertoo esimerkkejä heidän toteuttamastaan mediakasvatuksesta, joka keskittyi viestintäkasvatukseen. Lapset tekivät omia lehtiä, kirjoja, tarinoita ja haastatteluja.

Niiden toteuttamisen apuna käytettiin tietokoneita, radiota, videoita ja digitaalikameraa. Lisäksi lapset saivat harjoitella erilaisten esitysten tekemistä, valokuvien ottamista ja animaatioiden tekemistä. Harjoituksia tehtiin lasten ikätaso huomioon ottaen, mutta myös pienimmät lapset pääsivät osallistumaan esimerkiksi pysähtyneen kuvan tutkimiseen. Päiväkodissa järjestettiin mediakasvatusnäyttely keväisin, jossa oli esillä lasten tekemiä töitä.

5 AIEMPIÄ TUTKIMUKSIA

Mediakasvatusta on tutkittu paljon sen ajankohtaisuuden vuoksi. Varhaiskasvatuksen ammattilaisten näkemyksiä on tutkittu useissa opinnäytetöissä ja pro gradu -tutkielmissa. Esimerkiksi mediapedagogi Anu Ruhala on tehnyt pro gradu -tutkielman (2010) aiheesta koskien varhaiskasvatuksen ammattilaisten käsityksistä mediakasvatuksesta. Lisäksi aiheesta löytyy opinnäytetöitä, joissa tutkitaan mediakasvatusta päiväkodissa sekä lasten että ammattilaisten silmin.

Mediapedagogi Anu Ruhalan pro gradu -tutkielmassa tutkitaan varhaiskasvatusammattilaisten näkemyksiä mediakasvatuksesta varhaiskasvatuksessa. Tutkimuksessa kuvaillaan varhaiskasvatuksen ammattilaisten näkemyksiä mediakasvatuksesta sekä mediakasvatuksen ja varhaiskasvatuksen suhteesta. Tutkimus toteutettiin haastattelemalla neljää päiväkodin työntekijää. Tutkimustulosten mukaan varhaiskasvatusammattilaiset käsittivät median viestintänä ja välineinä. Mediakasvatus käsitettiin toimintana, suojeluna, lasten oppimisprosessina ja osana varhaiskasvatuksen arkea. Lisäksi mediakasvatus käsitettiin lasten suojelemisena medialta ja liialta tiedolta. Sen nähtiin edistävän oppimista esimerkiksi faktan ja fiktion eron ymmärtämisessä. Tutkimustuloksena Ruhala toteaa, että mediakasvatus haastaa jatkuvasti varhaiskasvatuksen ammattilaisten kasvatustietoisuutta. (Ruhala 2010)

Lasten median käyttöä on tutkittu muun muassa Mediakasvatusseura ry:n toteuttamassa tutkimuksessa, jossa pienten lasten median käyttöä selvitettiin haastattelemalla ja havainnoimalla lapsia sekä toteuttamalla kysely lasten vanhemmille. (Mediakasvatusseura ry 2010.) Toinen lapsiin ja nuoriin kohdistuvat tutkimus on toteutettu Tampereen yliopiston tiedotusopin laitokselle, jonka aiheena on tutkia lasten ja nuorten mediaympäristön muutoksia sekä tarkastella lasten median käytön tapoja (Noppari, Uusitalo, Kupiainen & Luostarinen 2008). Varsinaisesti vanhempien näkemyksiin perustuvia opinnäytetöitä ei löytynyt.

Mediakasvatusseuran toteuttama tutkimus lasten median käytöstä on kiinnostava, koska aihe on hyvin samankaltainen kuin tekemämme tutkimus. Otoksena on suurempi määrä perheitä ja ikäjakauma on isompi. Median käyttö monipuolistuu viiden ikävuoden tietämällä ja mediakasvatusseuran tutkimuksessa vanhimmat lapset olivat kahdeksanvuotiaita. Toisaalta tutkimuksessa oli myös nuorempia lapsia kuin tässä tutkimuksessa. Lisäksi media käsitti koko median kirjon, kun tässä tutkimuksessa media on rajattu tarkoittamaan sähköistä mediaa. (Mediakasvatusseura ry 2010.)

Tutkimustulosten mukaan lapset alkavat käyttää mediaa jo vauvana, jolloin mediaa käytetään aikuisten seurassa. Median käyttö alkoi jonkin verran monipuolistua yli kolmivuotiaana, jolloin myös lapsen mielipide alkoi muotoutua yksilöllisemmäksi. Yleisin lasten käyttämä muoto oli televisio ja kirjat. Mielenkiintoista on, että jo suurin osa 7–8-vuotiaista lapsista käytti säännöllisesti kaikkia median muotoja. Tutkimus osoitti, että lasten

media on osa lasten arkea jo pienestä pitäen. Tämä osoittaa tällaisten tutkimusten tarpeellisuuden. Lisäksi lasten vanhempien ohjaus turvalliseen median käyttöön on erittäin tärkeää ja sitä tulisi lisätä. (Mediakasvatusseura ry 2010, 6.)

Nopparin ym. (2008) tekemässä tutkimuksessa tutkittiin lasten ja nuorten media käytön tapoja ja pohdittiin heidän mediaympäristön muuttumista. Tutkimukseen osallistui kaikkiaan 56 lasta, jotka olivat iältään 5–14-vuotiaita. Tutkimuksen tuloksista käy ilmi, että lapset kokivat jo pienestä pitäen olevansa taitavia mediankäyttäjiä ja media nähtiin tärkeänä oppimisen välineenä. Lasten kodeissa tiedostettiin hyvin median uhat ja lasten median käyttöä kontrolloitiin niin sisällöllisesti kuin ajallisesti. Lasten elämässä olivat paljon esillä kaupalliset ja viihteelliset mediasisällöt. Nämä tulivat esille nuorimpien lasten medialeikeissä ja kaikissa ikäryhmissä yhteisissä puheenaiheissa. Suositut ohjelmaformatit ja brändit olivat suosittuja. Mediassa esillä olevat ihmiset olivat monella ihailun kohteena.

Jalonen ja Suomela (2010) ovat tehneet hoitoalan opinnäytetyön Laurea-ammattikorkeakoulussa Hyvinkäällä aiheesta Lapset median käyttäjinä. Opinnäytetyössä selvitettiin 4–6-vuotiaiden lasten tottumuksia ja kokemuksia mediasta sekä median herättämistä tunteista lapsen omasta näkökulmasta. Lisäksi opinnäytetyössä tutkittiin lasten mediaympäristöjä ja median näkymistä lasten leikeissä. Tuloksiksi saatiin, että lapset käyttivät erilaisia mediaympäristöjä. Lapset käyttivät televisiota, tietokoneita ja pelikonsoleita sekä DVD-soittimia. Televisiota katsottiin yksin tai vanhempien kanssa ja televisio sijaitsi useimmiten olohuoneessa tai sisarusten huoneessa. Lisäksi tuli ilmi, että lapset omistivat televisiosta tuttuja hahmoja leluina ja he leikkivät roolileikkejä näkemiensä ohjelmien pohjalta. Media herätti monenlaisia tunteita lapsissa, joista voimakkaimpana tuli ilmi pelko ja jännitys.

6 TUTKIMUSTEHTÄVÄ JA -KYSYMYKSET

Opinnäytetyön tutkimustehtävänä oli tutkia vanhempien näkemyksiä 3–5-vuotiaiden lasten sähköisen median käytöstä. Sähköinen media rajattiin tarkoittamaan tietokonetta, Internetiä, televisiota, DVD-soitinta ja pelikonsolia. Tarkoituksena oli tuoda esille ajankohtainen asia sekä herättää vanhemmat ajattelemaan lastensa sähköisen median käyttöä kotona. Lisäksi tavoitteena oli tuoda esiin vanhempien näkemyksiä ja toivomuksia varhaiskasvatuksen henkilöstölle median käytöstä ja mediakasvatuksesta.

Tutkimuksen mielenkiinnon kohteena oli se, kuinka vanhemmat määrittelevät lastensa mediankäyttöä niin televisio-ohjelmien kuin ajankäytön suhteen. Tavoitteena oli selvittää mahdollisimman tarkasti lasten mediankäyttöä kotona. Yhtenä kiinnostuksen kohteena oli myös se, miten vanhemmat määrittelevät käsitteenä hyvän mediakasvatuksen ja median käytön kotona.

Tutkimustehtävään paneuduimme seuraavien tutkimuskysymysten kautta:

1. Millaista 3–5-vuotiaiden lasten sähköinen median käyttö on vanhempien mielestä kotona?
2. Miten vanhemmat ohjaavat lastensa median käyttöä?
3. Minkälaista yhteistyötä mediakasvatuksesta vanhemmat toivovat päiväkodin kanssa?

Näiden tutkimuskysymysten kautta halusimme saada mahdollisimman tarkkoja ja selkeitä vastauksia vanhemmilta. Tutkimuskysymykset ja teoreettinen viitekehys ohjasivat runkoa kyselylomakkeen teossa. Kyselylomakkeen kysymysten laadinnassa pyrimme ottamaan huomioon myös sen, että kysymykset olivat mahdollisimman selkeitä ja että väärinymmärtämisen mahdollisuus olisi mahdollisimman pieni.

7 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

Tutkimus toteutettiin yhteistyössä Hämeenlinnan kaupungissa toimivan Ahveniston varhaiskasvatuskeskuksen kanssa. Ahveniston varhaiskasvatuskeskukseen kuuluvat Ahveniston päiväkoti, Vuorentaan päiväkoti ja Aroniitunkujan toimipiste. Tutkimukseen osallistui lapsia Ahveniston päiväkodin kahdesta ryhmästä ja yhdestä Vuorentaan päiväkodin ryhmästä. Tutkimuksen otokseksi valittiin kaikki 3–5-vuotiaat Ahveniston varhaiskasvatuskeskuksen lapset perheineen. Näin ollen tutkimuksen otos koostui yhteensä 63 lapsen vanhemmasta. Otos on melko suuri, mutta suurella otosmäärällä varmistettiin, että tutkimustietoa saadaan tarpeeksi.

Vuorentaan päiväkoti ja Aroniitunkujalla olevat ryhmät ovat päiväryhmiä ja Ahveniston päiväkodissa on vuorohoito. Tutkimuksen ikäryhmään kuuluvia lapsia on Vuorentaan ja Ahveniston päiväkotien ryhmässä. Aroniitunkujalla on ainoastaan esikouluikäisiä lapsia. Opinnäytetyön yhteyshenkilönä toimi Ahveniston varhaiskasvatuskeskuksen johtaja Eija Vikman.

Tutkimus toteutettiin kyselylomakkeiden avulla (Liite 2), jotka jaettiin lasten vanhemmille päiväkodin kautta. Tutkimustapana oli kvalitatiivinen eli laadullinen tutkimus, jossa oli myös kvantitatiivisen eli määrällisen tutkimuksen piirteitä. Kysely tehtiin anonymisti puolistrukturoitujen kysymysten kautta ja vastaajina olivat lasten vanhemmat. Taustakysymyksiä olivat lapsen ikä ja sukupuoli. Kyselylomake sisälsi avoimia ja suljettuja kysymyksiä, joista enemmistö oli avoimia kysymyksiä. Kysymyksissä eriteltiin sähköisen median eri muotoja ja lapsen käyttämää aikaa median parissa. Lisäksi kysyttiin vanhempien toiveita päiväkodin kanssa tehtävästä yhteistyöstä koskien mediakasvatusta. Kyselyssä rajattiin sähköinen media tarkoittamaan televisiota, DVD-soitinta, Internetiä, tietokonetta ja pelikonsolia. Lopussa vanhemmat saivat itse määritellä, millaista on hyvä mediakasvatus ja median käyttö kotona.

7.1 Kvalitatiivinen ja kvantitatiivinen tutkimus

Kvalitatiivisen eli laadullisen tutkimuksen lähtökohtana on todellisen elämän kuvaaminen. Tutkittavaa asiaa pyritään tutkimaan mahdollisimman kokonaisvaltaisesti ja aineisto kootaan luonnollisissa sekä todellisissa tilanteissa. Laadullisessa tutkimuksessa kohdejoukkoa ei valita satunnaisotoksena vaan tarkoituksenmukaisesti. Varsinainen tutkimussuunnitelma muotoutuu tutkimuksen edetessä ja tutkimus toteutetaan joustavia toimintatapoja käyttäen. Suunnitelmia voidaan tarvittaessa muuttaa olosuhteista riippuen. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2007, 157–160.)

Laadullisen tutkimuksen yleisimpiä tutkimusmenetelmiä ovat kyselyt, haastattelut ja havainnointi. Näitä menetelmiä käytetään myös määrällisessä tutkimuksessa. Menetelmä valikoituu sen mukaan, kuinka vapaa tai strukturoitu tutkimusasetelma on. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 71.) Laadullinen ja määrällinen tutkimus ovat lähestymistavoiltaan sellaisia, että niitä on käytännössä vaikea erottaa tarkasti toisistaan. Tutkimuksessa ne nähdään toisiaan täydentäviksi lähestymistavoiksi. Karkeasti jaoteltuna kvantitatiivinen tutkimus käsittelee numeroita ja kvalitatiivinen tutkimus merkityksiä. Laadullisessa tutkimuksessa ei pyritä yleistämään tilastoja vaan siinä pyritään kuvaamaan ilmiöitä tai ymmärtämään tiettyä toimintaa. Näin ollen laadullisessa tutkimuksessa on tärkeää, että tutkimuksen kohdehenkilöillä on mahdollisimman paljon tietoa tai kokemusta tutkittavasta asiasta. (Hirsjärvi ym. 2007, 132–133; Tuomi ym. 2009, 85–86.)

Tutkimuksen tuloksiin vaikuttaa se, millainen käsitys yksilöllä on ilmiöstä, millaisia merkityksiä tutkittavalle ilmiölle annetaan ja millaisia välineitä tutkimuksessa käytetään. Tämä tarkoittaa sitä, että tutkimustulokset eivät ole havaintomateriaalista tai käyttäjästä irrallisia. Laadullisessa tutkimuksessa tutkimuksen perustelut korostavat teoriapitoisuutta kaiken tutkimuksen lähtökohtana. (Tuomi ym. 2009, 20.)

Kun tutkimuksen peruslähtökohtana on laadullinen tutkimus, sitä on mahdollista havainnollistaa jollakin määrällisen tutkimuksen piirteellä. Tällainen voi esimerkiksi olla jokin kaavio tai taulukko. (Metsämuuronen 2008, 60.) Esimerkiksi opinnäytetyössämme tutkimuksen tuloksia voidaan havainnollistaa kaavion avulla sen suhteen, kuinka moni vastaajien lapsista katsoo televisioita tai käyttää Internetiä. Lisäksi tuloksissa voidaan jaotella vastaajat iän perusteella, kuten esimerkiksi, kuinka moni viisivuotiaista käyttää tietokonetta. Yhtenä vaihtoehtona on myös diagrammin avulla havainnollistaa sitä, kuinka usein lapset käyttävät tietokonetta, televisiota tai pelikonsolia.

Vilka (2009, 73–74) on määritellyt määrällisen tutkimuksen yhdeksi tavallisimmaksi aineistonkeruutavaksi kyselylomakkeen. Kyselylomake sisältää vakioituja kysymyksiä, joka tarkoittaa sitä, että kaikilta kyselyyn vastaavilta kysytään sama asiasisältö täsmälleen samalla tavalla. Kyselyyn vastaaja lukee itse kirjallisesti esitetyt kysymykset ja vastaa niihin itse kirjallisesti. Tällainen aineistonkeruu tapa soveltuu hyvin suurelle joukolle ihmisiä tai kun halutaan esittää arkaluontoisia kysymyksiä. Etuna kyselylomakkeessa on se, että vastaaja jää aina tuntemattomaksi. Vastaavasti kyselylomakkeen tyypillisenä haittapuolena on pidetty vastausprosentin jäämistä helposti liian alhaiseksi tai kyselyjen palautumisen viivästyminen. Tutkimusaineiston kerääminen kyselylomakkeella voidaan toteuttaa paikan päällä, sähköpostitse tai puhelimitse.

7.2 Aineiston hankintamenetelmä

Opinnäytetyö on kvalitatiivinen eli laadullinen tutkimus, jossa on myös kvantitatiivisen eli määrällisen tutkimuksen piirteitä. Tutkimuksen aineiston hankintamenetelmänä käytettiin puolistrukturoitua kyselylomaketta, jossa tietyltä joukolta ihmisiä kysytään samoja asioita. Enemmistö kysymyksistä oli avoimia, joiden avulla pyrittiin selvittämään vanhempien omia mielipiteitä ja näkemyksiä lasten sähköisen median käytöstä. Suljettujen kysymysten avulla saatiin luokiteltavaa tietoa esimerkiksi sen suhteen, kuinka paljon aikaa lapset käyttävät television katsomiseen. Tutkimuksessa oltiin kiinnostuneita vastaajista yksilöinä, eikä vastauksia pyritty yleistämään suhteessa lasten ikään tai sukupuoleen.

Kyselylomake on yksi eniten käytetyistä määrällisen tutkimisen tavoista. Sen etu on, että vastaaja jää aina nimettömäksi. Toisaalta riskinä on vastausprosentin jääminen alhaiseksi. Tässä tutkimuksessa riski alhaiseen vastausprosenttiin oli suuri, koska tutkijat eivät tavanneet lasten vanhempia henkilökohtaisesti ja olivat vanhemmille tuntemattomia. Vastaajien motiivomista auttaa, kun kyselylomake on helposti täytettävissä ja siinä on tarpeeksi taustatietoa tutkimukseen liittyen. Vastausten takaisin saamista helpottaa se, että kyselylomakkeeseen laitetaan tarkka palautuspäivämäärä, joka on kohtuullisen ajan kuluessa. Tässä tutkimuksessa vastausaikaa annettiin aluksi yksi viikko ja sitä lisättiin vastausajan umpeuduttua muutamalla päivällä. (Vilka 2009, 74.)

Kyselylomake on hyvä laatia mahdollisimman selkeäksi. Kysymyksiä tehdessä tulee miettiä tarkasti, mitä vastaajalta kysytään ja vastaavatko kysymykset ongelmaan. Tavoitteena on saada vastaus jokaiseen kysymykseen haastattelijan määräämässä järjestyksessä ja annettujen vastausvaihtoehtojen sisällä. Kysymyksissä kysytään sellaisia asioita, jotka ovat tutkimuksen tarkoituksen ja ongelman asettelun kannalta merkityksellisiä. Kyselyyn ei kannata laittaa sellaisia kysymyksiä, joihin ei tarvita vastausta. Kysymyksen aiheet pitää olla vastaajalle tuttuja. Kyselyä tehdessä on hyvä huomioida, että kysyy yhdessä kysymyksessä vain yhtä asiaa. Tämä tuo haasteen sekä vastaajalle että haastattelijalle. Tällöin vastaaja ei tiedä, kumpaan kysymykseen vastaa ja vastaavasti haastattelija ei tiedä, kumpaan vastaaja on vastannut. (Vilka 2009, 87–88; Tuomi ym. 2009, 74–75.)

Vilka (2009, 84) on määritellyt määrällisessä tutkimuksen tärkeimmäksi asiaksi kyselylomakkeen suunnittelun ja laatimisen. Lomakkeen suunnittelu edellyttää sitä, että tutkijat tietävät tutkimuksen tavoitteen. Tärkeää on tietää, mihin kysymykseen kyselylomakkeella halutaan saada vastauksia. Tutkimuksen tutkimuskysymyksiä ja tavoitteita varten tutkijat voivat määritellä tutkimuksen taustamuuttujat eli selittävät tekijät. Näitä taustamuuttujia voivat olla muun muassa sukupuoli, ikä ja koulutus. Tutkimussuunnitelma on kyselylomakkeen suunnittelun perustana. Sekä tutkimussuunnitelma että kyselylomake kietoutuvat yhteen koko tutkimusprosessissa.

Kyselylomakkeeseen voi laatia monivalintakysymyksiä, jotka ovat suljettuja tai strukturoituja kysymyksiä. Lisäksi vaihtoehtoina on kysyä avoimia tai sekamuotoisia kysymyksiä. Monivalintakysymyksissä kysymysmuoto on vakioitu, millä pyritään kysymysten vertailukelpoisuuteen. Avoimien kysymysten tavoitteena on puolestaan saada vastaajilta spontaaneja mielipiteitä. Niissä vastaamista pyritään kysymyksen kautta rajaamaan mahdollisimman vähän. Sekamuotoisissa kysymyksissä on annettu valmiiksi osa vastausvaihtoehdoista, kuten esimerkiksi usein, joskus, harvoin ja ei koskaan. (Vilkka 2009, 84–86.)

Opinnäytetyön kyselylomakkeesta käytettiin nimitystä puolistrukturoitu kyselylomake, koska se sisälsi sekä avoimia että monivalintakysymyksiä. Monivalintakysymyksiin sisältyi suljettuja kysymyksiä, joiden avulla saatiin rajattuja vastauksia. Esimerkiksi vastaaja pystyi vastaamaan vaihtoehdoista kyllä tai ei. Avointen kysymysten tavoitteena oli saada vastaajalta mielipiteitä aiheesta omin sanoin. Esimerkiksi kysyttiin kommentteja tai mielipiteitä median käytöstä. Monivalintakysymyksissä vastausvaihtoehdot oli annettu valmiiksi ja vastaaja sai valita halutessaan niistä useamman vaihtoehdon. Monivalintakysymysten avulla selvitettiin esimerkiksi sitä, millaisia sähköisen median laitteita lapsi käyttää kotonaan.

Tutkimustavaksi valikoitui puolistrukturoitu kyselylomake eikä survey-tutkimus, koska kyselylomake sisältää enemmän avoimia kuin suljettuja kysymyksiä. Survey-tutkimus tarkoittaa tiedonkeruuta standardoidussa muodossa tietyltä joukosta ihmisiä. Sen peruspiirteenä on, että tietystä joukosta kerätään otos yksilöitä, joka on useimmiten suhteellisen pieni. Tavallisesti survey-tutkimuksessa käytetään kyselylomaketta tai strukturoitua haastattelua. Kaikilta kyselyyn vastanneilta kysytään samat asiat samalla tavalla. Kerätyn aineiston pyrkimyksenä on kuvailla, vertailla ja selittää ilmiöitä. (Hirsjärvi ym. 2000, 122.)

Kyselyn alussa vanhemmilta kysyttiin, millaisia erilaisia sähköisen median laitteita lapsi käyttää kotona ja vanhemmat saivat rastittaa ne median laitteet, joita lapsi käyttää. Lisäksi heiltä kysyttiin, kuinka paljon lapsi käyttää keskimäärin eri mediavälineitä. Tutkimuksessa selvitettiin myös, millä keinoin vanhemmat osallistuvat lasten television, tietokoneen ja Internetin käyttöön. Vanhemmilta kysyttiin, millaisia tapoja heillä on käytössä lasten median käyttöä ohjatessa. Yhtenä kysymyksenä kysyttiin vanhempien näkemystä siitä, olivatko vanhemmat huomanneet median vaikuttaneen lapsen leikkeihin tai muuhun tekemiseen. Lisäksi tutkimuksen taustamuuttujina kysyttiin lapsen ikää ja sukupuolta. Kysymykset suunniteltiin tarkasti etukäteen helposti ymmärrettäviksi ja helpoiksi vastata. Yksinkertaisilla ja ymmärrettävillä kysymyksillä pyrimme saamaan mahdollisimman paljon vastauksia takaisin.

Kysely toteutettiin loppiaisen jälkeen tammikuussa 2012. Päiväkodin henkilökunta jakoi kyselyn vanhemmille. Vanhemmat palauttivat kyselyn palautuslaatikkoon, jotka oli viety ryhmien sisääntuloauloihin valmiiksi. Tällöin vastauksia eivät päässeet näkemään muut kuin tutkimuksen toteuttajat ja kyselyyn vastanneet vanhemmat. Vastausaikaa vanhemmille annettiin yksi viikko ja sitä pidennettiin muutamalla päivällä, jotta vastauksia saa-

taisiin enemmän. Vastausaika oli rajattu yhteen viikkoon, jotta kyselyt eivät häviäisi ja jäisi koteihin.

7.3 Aineiston analyysi

Opinnäytetyön tutkimuksen tulosten analysointi toteutettiin tammi-helmikuussa 2012. Aineiston analysointitavaksi muodostui teemoittelu. Teemoittelun rinnalla käytettiin tyypittelyä. Kyselylomaketta ei ollut suoranaisesti muodostettu teemojen pohjalle, mutta kysymykset olivat sellaisessa järjestyksessä, että eri teemat nousivat esille. Lomakkeessa edettiin järjestyksessä välineiden käytön määrittelystä, television katselun, tietokoneen ja Internetin käytön kautta pelien pelaamiseen. Lopuksi kysyttiin vanhempien mielipidettä hyvästä median käytöstä ja mediakasvatuksen tarpeesta. Näistä muodostimme erilaisia teemoja. Aineiston analyysitapana teemoittelu oli luontevaa, koska vanhempien vastauksista pystyi nostamaan esiin suoria lainauksia tukemaan tutkimustuloksia.

Tuloksia analysoitiin teemoittelun ja tyypittelyn avulla. Teemoittelussa aineistosta kerätään keskeiset aiheet, jotka teemoitellaan aihepiireittäin. Tekstistä on ensin pyrittävä löytämään tutkimusongelman kannalta olennaiset aiheet. Kun halutaan ratkaista käytännöllistä ongelmaa, teemoittelu on silloin hyvä aineiston analysointitapa. Teemoittelun avulla aineistosta saadaan esille erilaisia vastauksia tai tuloksia esitettyihin kysymyksiin. Kvalitatiivisen aineiston analysoinnissa käytetään usein sitaatteja. Teemoittain laitetut sitaatit ovat mielenkiintoisia. Niitä on hyvä käyttää tulosten elävöittämiseksi, mutta syvällisempää analyysiä ja johtopäätöksiä ne eivät useinkaan anna. (Eskola & Suoranta, 2008, 174–180.)

Eskola ja Suoranta (2008, 175) kuvaavat Savolaisen (1991) perustelua sille, miksi on hyvä käyttää sitaatteja aineiston tulosten esittelyssä. Sitaaatteja voidaan käyttää apuna perustelemaan tutkijan tekemää tulkintaa tekstistä tai ne voivat toimia aineistoa kuvaavana esimerkkinä. Lisäksi lainausta voidaan käyttää elävöittämään tekstiä ja aineistosta voidaan poimia tiivistettyjä kertomuksia. Eskola ja Suoranta (2008, 180) jatkavat, että sitaattien määrästä ei ole olemassa ehdottomia sääntöjä. Tärkeintä on, että tutkimus kertoo enemmän tutkittavasta ilmiöstä kuin tutkijasta.

Eskolan ja Suorannan (2008, 181–182) mukaan teemoittelun ohella toinen tavanomainen vaihtoehto aineiston analysointiin on tyypittely eli samankaltaisuuksien etsiminen. Tyypittely edellyttää kuitenkin aina teemoittelua. Tyypittelystä aineisto ryhmitellään tyypeiksi eli ryhmiksi samankaltaisia tarinoita. Tyypitellessä ei tarvitse etsiä yleistä näkökulmaa vaan siinä voidaan kiinnittää huomiota tyyppillisestä poikkeavien näkökulmien etsimiseen. Näin ollen oletuksesta poikkeava vastaus nähdään usein voimavarana ja kiinnostavana seikkana. Esimerkiksi aineistosta voidaan hakea kaksi täysin poikkeavaa vastausta ja pohtia, mikä niistä tekee erilaisen. Tämän jälkeen tutkija voi pohtia voiko koko aineiston jakaa kahtia poikkeavuuden avulla. Jos tämä ei ole mahdollista tutkija voi etsiä muita näkökulmia, joiden suhteen vastaukset eroavat toisistaan. (Alasuutari 2001, 93–94.)

Suljettujen kysymysten osalta analysointitapana voidaan käyttää taulukoita ja kuvioita. Taulukoiden ja kuvioiden avulla voidaan parantaa tekstin luettavuutta ja ymmärrettävyyttä. Taulukon avulla tutkimustulos selviää helpommin lukijalle kuin tekstistä lukemalla. Kuvioden avulla lukijalle selviää helpommin tutkimusten tulokset kuin suuria numeromääriä sisältävien taulukoiden avulla. Käyrillä, pylväillä ja piirroksilla voidaan painottaa ja havainnollistaa tietoa. Yleisimpiä käytettyjä kuvioita tutkimuksissa ovat pylväs- ja sektoridiagrammit. (Hirsjärvi ym. 2007, 305–312.)

Esimerkiksi tässä tutkimuksessa suljettuina kysymyksinä kysyttiin, katsooko lapsi televisiota, pelaako pelejä tai käyttäkö Internetiä. Lisäksi suljettuina kysymyksinä kysyttiin, haluavatko vanhemmat enemmän yhteistyötä mediakasvatuksessa päiväkodilta. Suljetuissa kysymyksissä oli vastausvaihtoehtoina joko kyllä- tai ei-vaihtoehdot tai asteikko usein, joskus, harvoin tai ei koskaan. Suljetut kysymykset tukivat avoimia kysymyksiä. Tutkimuksessa haluttiin tietoa vanhemmilta heidän omista näkemyksistään lastensa median käytöstä, jolloin pääpaino oli avoimilla kysymyksillä, joihin vanhemmat saivat vastata vapaasti. Suljetut kysymykset toivat tutkijoille numeerista tietoa esimerkiksi siitä, että kuinka usein lapsi käyttää jotakin mediavälinettä.

Kyselylomakkeiden aineiston analysointi aloitettiin jaotteleamalla vastaukset omiin kategorioihinsa eri teemojen alle. Vastaukset kirjoitettiin puhtaaksi ja niistä etsittiin samankaltaisuuksia ja eroavaisuuksia. Samankaltaisuudet ja eroavaisuudet muodostuivat vanhempien näkemyksien mukaan. Muodostuneet näkemykset erotettiin toisistaan väreillä tulosten analysoinnin helpottamiseksi. Esimerkiksi eroavaisuuksia oli vanhempien tavoissa ohjata lasten eri medioiden käyttöä ja näkemyksissä hyvästä mediakasvatuksesta kotona. Varsinaisten pääteemojen alle muodostui alateemoja.

Suljettujen kysymysten osalta aineistoa analysoitiin laittamalla saadut vastaukset eri taulukkoihin. Jaotteluperustana oli taustamuuttuja eli lasten ikä, jota verrattiin mediavälineiden käyttöön ja sen määrään. Lasten ikää verrattiin myös siihen, käyttäkö lapsi eri mediavälineitä yksin ja onko median sisällöstä keskusteltu lapsen kanssa.

8 TUTKIMUKSEN TULOKSET

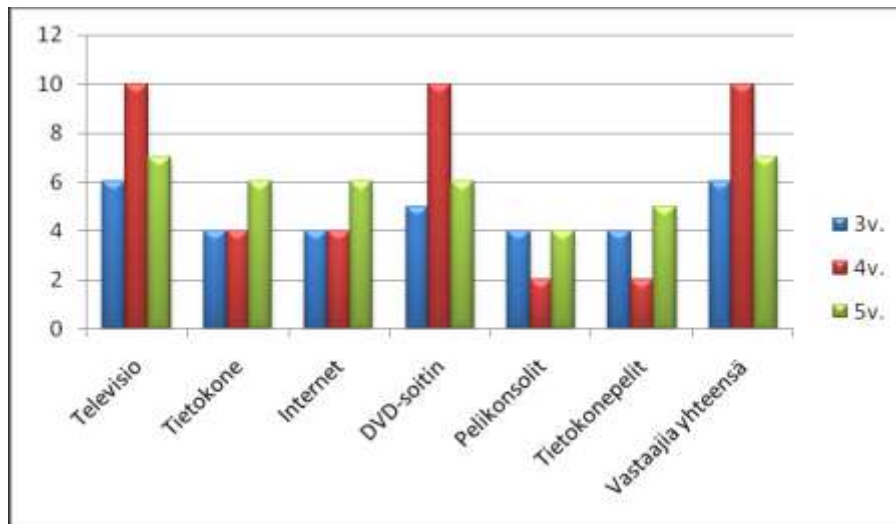
Tarkastelimme saadun aineiston tuloksia teemojen pohjalta, jotka on löydetty aineistoa analysoimalla. Teemoiksi muodostuivat lasten median käyttö, vanhempien näkemykset median käytöstä ja mediakasvatuksesta kotona, median vaikutukset lapsen leikkeihin ja tekemiseen sekä säännöt koskien lasten median käyttöä kotona. Näiden lisäksi teemoina olivat vanhempien osallistuminen lasten mediavälineiden käyttöön ja vanhempien toiveet yhteisestä mediakasvatuksesta päiväkodin kanssa.

Tutkimukseen vastasi yhteensä 23 lapsen vanhemmat. Kysely lähetettiin 63 perheelle. Näin ollen vastausprosentiksi muodostui 36,5 prosenttia. Vanhemmille lähetettiin muistutuskirje muutamaa päivää ennen viimeistä palautuspäivää. Kirjeessä vanhempia muistutettiin kyselystä ja samalla vastausaikaa lisättiin kolmella päivällä. Vastaajien lapsista tyttöjä oli 15 henkilöä ja poikia kahdeksan. Näistä kolmivuotiaita oli kuusi, nelivuotiaita kymmenen ja viisivuotiaita seitsemän henkilöä.

Tutkimuksen laadullisuus tuli esiin suurimmassa osassa kysymyksistä, koska enemmistö kysymyksistä oli avoimia. Vanhemmilta kysyttiin heidän näkemyksiään lasten median käytöstä. Määrällisillä kysymyksillä haluttiin saada luokiteltavissa olevaa tietoa siitä, millaista 3–5-vuotiaiden lasten median käyttö on kotona. Laadullisilla kysymyksillä haluttiin saada vanhempien omat kokemukset näkyviin lasten median käytöstä. Saatuja vastauksia ei haluttu yleistää, vaan asiaa tutkittiin ilmiönä.

8.1 Lasten median käyttö

Vanhemmilta kysyttiin, millaisia erilaisia mediavälineitä lapsen on mahdollista käyttää kotonaan. Yleisesti ottaen 3–5-vuotiaat lapset käyttivät monipuolisesti ja säännöllisesti sähköisen median eri välineitä. Kuten kuvioista 1 voi päätellä, jokaisessa ikäryhmässä käytettiin kaikkia kyselyssä mainittuja mediavälineitä. Kyselyyn valittiin sähköistä mediaa tarkoittamaan televisio, tietokone, Internet, DVD-soitin, pelikonsolit ja tietokonepelit. Näistä televisio oli yleisin mediaväline ja sitä käytti kaikki kyselyyn osallistuneet 23 lasta. DVD-soitin oli seuraavaksi yleisin käytetty mediaväline, sillä 21 vastaajaa ilmoitti lapsensa käyttävän sitä. Kyselyn tulosten mukaan vähiten käytettiin pelikonsoleita ja tietokonepelejä.

Kuvio 1. Lasten mediavälineiden käyttö (n= 23)

Lapset käyttivät mediavälineitä ajallisesti eri määriä. Kaikki lapset katsoivat päivittäin televisiota lukuun ottamatta yhtä kolmivuotiaista, joka katsoi televisiota viidestä kuuteen kertaa viikossa. Katseluaika oli keskimäärin yhdestä kahteen tuntia päivässä. Kaikki vastaajien lapset katsoivat lastenohjelmia ja suurin osa ilmoitti lapsen katsovan myös lastenelokuvia. Uutisia katsoi vain yksi lapsi ja muita ajankohtaisohjelmia ei katsottu lainkaan. Näiden vastausten lisäksi yksittäisissä kommentteissa mainittiin lasten katsovan luonto-ohjelmia, dokumentteja, draamasarjoja, urheilua ja Tosi-tv-ohjelmia.

Kyselyssä vanhempia pyydettiin kertomaan lapsensa kolme mieluisinta televisio-ohjelmaa. Katsotuista ohjelmista oli havaittavissa lasten eri ikäta-
sot. Vastausten perusteella selvästi suosituin lastenohjelma 3–5-vuotiailla oli Pikku Kakkonen, sillä yhdeksän vanhempaa oli maininnut sen lapsensa yhdeksi suosikkiohjelmaksi. Muita yhteisiä suosikkiohjelmia olivat Touhula, Muumit, Oktonautit sekä Viiru ja Pesonen. Tosi-tv-ohjelmia oli mainittu yksittäisissä vastauksissa lempiohjelmiksi. Näitä olivat Idols, Tanssii tähtien kanssa, Putous, Talent ja The Voice of Finland.

Kolmivuotiaat katsoivat mieluiten Pipsapossuja, Pikkuprinsessaa, Nalle Puhia, Pikku traktoria, Tuomas Veturia ja Pate Postimiestä. Vastaavasti neljävuotiaiden suosikkiohjelmia olivat muun muassa Toy Story, Veeti paloauto, Icarly, Taskuvaari, Karuherra Paddington, Puuha Pete, Ti-Ti Nalle, JummiJammi, Mikki Hiiren kerhotalo, Franklin, Maa aikojen alussa ja Hello Kitty. Näiden ohjelmien lisäksi kolme mainitsi Palomies Samin lapsensa mieluisaksi televisio-ohjelmaksi. Viisivuotiaat katsoivat puolestaan mieluiten Late Lammasta, Paavo Pesusientä, Fairly Odd Parentsia, Dinojunaa, Dalttoneita, Tuomas Veturia ja Disneyn esikoulua. Kahdessa vastauksessa oli mainittu Madagaskarin Pingviinien olevan lastensa yksi lempiohjelmista. Lisäksi viisivuotiaiden lempiohjelmia olivat Idols, Tanssii tähtien kanssa ja Hauskat kotivideot. Näiden ohjelmien lisäksi yksittäisissä vastauksissa kerrottiin lasten katsovan televisiosta Salattuja elämiä ja eri urheiluohjelmia.

Internetin käyttö 3–5-vuotiailla lapsilla oli vielä niukkaa ja usein lapset käyttivät Internetiä yhdessä vanhemman kanssa. Kun lapsi käytti Internetiä yksin, vanhemmat olivat lähettyvillä ja kontrolloivat sekä valvoivat sitä, millä sivuilla lapsi käy. Vastauksista 65 prosentissa vanhemmat ilmoittivat, että lapsi ei käytä yksin Internetiä. Internetissä vanhemmat ilmoittivat lastensa katsovan mieluiten erilaisia videoita ja lastenohjelmia muun muassa YouTubesta. Myös nettipelejä pelattiin mielellään eri sivuilla sekä tehtiin esimerkiksi prinsessatehtäviä. Yhdessä vastauksessa lapsen todettiin katsovan sekä leikkivän loruleikkejä Internetissä yhdessä vanhemman kanssa.

Kolmivuotiaat käyttivät Internetiä harvoin tai ei koskaan. Vastaaajista kaksi kuudesta ilmoitti käyttävänsä Internetiä. Nelivuotiaista Internetiä ilmoitti käyttävän neljä lasta ja kuusi sanoi, ettei käytä Internetiä koskaan. Ajallisesti nelivuotiaat käyttivät Internetiä yhdestä kahteen kertaa viikossa tai sitä harvemmin. Viisivuotiaista vain kaksi käytti Internetiä ja käyttöaika vaihteli yhdestä kahteen kertaa viikossa ja harvemmin. Tietokone- ja konsolipelien käyttö lisääntyi jonkun verran iän karttuessa. Kolmi- ja nelivuotiaista pelejä pelasi viisi vastaajaa ja he pelasivat pelejä harvemmin tai yhdestä kahteen kertaa viikossa. Viisivuotiaista valtaosa pelasi pelejä joko tietokoneella tai pelikonsolilla. Ajallisesti pelejä pelattiin kuitenkin edelleen yhdestä kahteen kertaa viikossa tai harvemmin.

Konsoli- ja tietokonepelien pelaaminen oli suhteellisen vähäistä, sillä yhteensä niitä pelasi 10 vastaajaa eli 23 prosenttia. Kolmivuotiaista konsoli- ja tietokonepelejä pelasi kaksi vastaajaa kuudesta. Nelivuotiaista pelasi ainoastaan kolme vastaajaa kymmenestä. Viisivuotiailla pelaajien määrä oli viisi seitsemästä vastaajasta, eli noin 71 prosenttia.

Vastauksista oli havaittavissa, että viisivuotiaat pelasivat enemmän pelejä kuin kolme- tai neljävuotiaat lapset. Useassa vastauksessa kerrottiin lapsen pelaavan pelkästään lauta- ja palapelejä. 3-vuotiaat pelasivat muun muassa Kinetic Adventuresta, Wiin tasapainoilupeliä ja Muumipeliä. Myös neljävuotiaat pelasivat Wiin pelejä. Lisäksi pelattiin Pikku Kakkosen pelejä sekä pienten lasten pelejä. Viisivuotiaat pelasivat tietokoneella Muumi-, Lego-, Auto- ja Angry Birds -pelejä. Wiiltä pelattiin Sports Resort -pelejä ja Xboxilta autopelejä, Kinetic Adventuresta, seikkailu- ja taistelupelejä.

8.2 Vanhempien näkemyksiä median käytöstä ja mediakasvatuksesta kotona

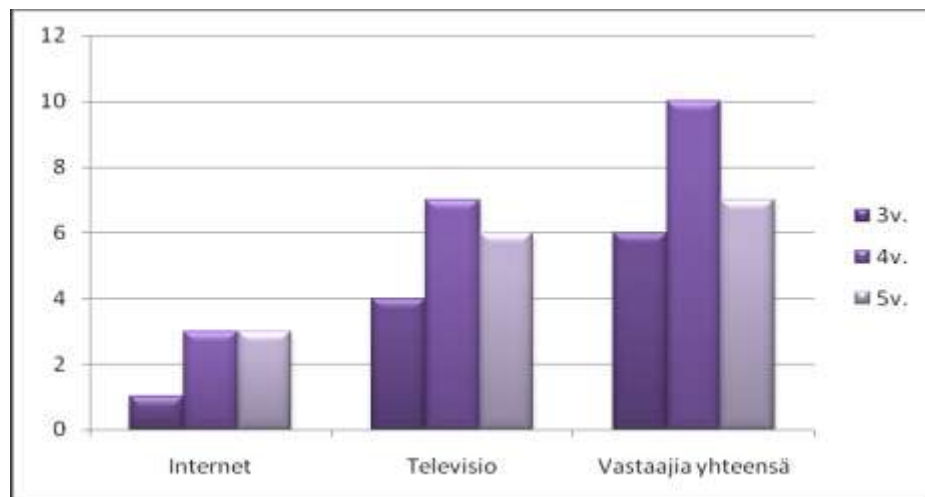
Tässä osiossa avataan vanhemmilta saatuja vastauksia koskien heidän näkemyksiään lasten median käytöstä ja mediakasvatuksesta kotona. Mediakasvatus kotona oli vanhempien mielestä ohjaamista, valvomista, kontrolloimista ja keskustelua median sisällöistä. Keskusteltaessa lasten kanssa mediasta vanhemmat kokivat tärkeäksi puhua siitä, mitkä median sisällöissä on huonoa ja mikä hyvää. Näiden lisäksi haluttiin keskustella käytön määrästä ja laadusta.

Toisaalta telkka opettaa paljon lapselle, ne hyvät ohjelmat, esimerkiksi puhetta ja sanoja ja ihan käyttäytymistä.

Vanhemmat määrittivät hyväksi mediakasvatukseksi ja median käytöksi ohjaavan mediakasvatuksen iän mukaisesti sekä yhteisten pelisääntöjen noudattamisen. Lisäksi vanhemmat kokivat tärkeäksi, että aikuinen valvoo, mitä lapsi katsoo televisiosta ja kuinka paljon ajallisesti lapsi käyttää aikaa eri mediavälineiden kanssa. Muutama vanhemmista oli sitä mieltä, että lapsi ei saa altistua liikaa medialle ja media ei saa hallita liikaa lapsen elämää vaan aikaa pitää olla myös muille aktiviteeteille. Yksi vanhempi koki, että vanhemman oma esimerkki median käytöstä on lapselle tärkeää.

Se on sitä, että aikuinen valvoo, mitä lapsi käyttää ja kuinka paljon ajallisesti, rajaten pois sopimattomat ja aikuisille tarkoitetut ohjelmat.

Vanhemmat kokivat tärkeäksi mediavälineiden käytön opettelun yhdessä lapsen kanssa. Erityisesti Internetin käyttöä ja television katselua vanhemmat ohjasivat monin tavoin. Kuten kuviosta 2 käy ilmi, 23 lapsen vanhemmista yhteensä 17 vanhempaa ohjasi jollakin keinolla lasten television katselua ja yhteensä seitsemän vanhempaa ohjasi lapsen Internetin käyttöä.

Kuvio 2. Internetin ja television käytössä ohjaaminen (n=23)

Television katselun ohjaamisen keinoina olivat esimerkiksi, miten kanavaa vaihdetaan, mistä televisio laitetaan päälle ja mistä säädetään äänenvoimakkuutta. Suurin osa vanhemmista päätti, mitä ohjelmia lapsi katsoo televisiosta ja kuinka kauan. Internetin käyttö oli vähäisempää kuin television katselu, jolloin myös ohjaamisen tarve oli vähäisempää. Internetin ohjaaminen lähti perusasioiden, kuten hiiren käytön ja koneen avaamisen opettelusta. Vanhemmat myös valvoivat, millä sivuilla lapset liikkuvat ja neuvoivat, miten lapsille tarkoitetuille sivuille pääsee.

Vanhempien määrittely hyvästä mediakasvatuksesta ja median käytöstä kotona vaihteli ääripäästä toiseen. Osa vastaajista oli sitä mieltä, että lapsen ei tarvitse vielä käyttää Internetiä ollenkaan. Toiset vastaajista taas olivat sitä mieltä, että lapsi oppii käyttämällä Internetiä etsimään itsenäisesti tietoa.

Sitä, että ei liikaa altistuta medialle vaan lapsella muutakin aktiviteetteja.

Lapsi saa jos kiinnostaa niin katsoa televisiota, käyttää eri koneita. Katsoo sellaisia ohjelmia tai pelejä, jotka sopivat lapsille. Television ja pelien lisäksi täytyy olla muutakin tekemistä. Ei koko päivää istuta sisällä television tai tietokoneen ääressä.

Yhdessä vastauksessa tuli esille, että jos vanhemmat katsovat paljon televisiota, niin ei sen käyttöä saa lapseltakaan täysin kieltää. Toinen vanhempi puolsi tätä ajatusta ja oli sitä mieltä, että lapsi saa katsoa televisiota ja käyttää tietokonetta tai pelikonsolia, jos ne kiinnostavat lasta. Käyttöä kuitenkin ohjataan aikarajoilla. Kyselyyn vastanneet vanhemmat kokivat, että vastuu lapsen median käytön seuraamisesta ja mediakasvatuksesta on ensisijaisesti kotona.

8.3 Vanhempien osallistuminen eri mediavälineiden käyttöön

Vanhemmat osallistuivat lapsen television katseluun, tietokoneen ja Internetin käyttöön sekä konsolipelien pelaamiseen tarkkailemalla ja ohjailemalla. Vanhemmat valitsevat, millaisia ohjelmia lapset katsovat sekä rajoittavat katseluaikaa. Useammassa vastauksessa käytettiin lausetta: television katsomisen kontrolloiminen. Suurimmaksi osaksi lapset katselivat lastenohjelmia ja -elokuvia. Pääasiassa vanhemmat katsoivat lasten kanssa yhdessä ohjelmia ja elokuvia, jotka ovat tarkoitettu lapsille. Lisäksi lapsen kanssa yhdessä katsottiin perheohjelmia ja urheilua. Esille tuli myös se, että liian pelottavia ohjelmia lapselle ei näytetty.

Katsomme yhdessä lastenohjelmia. Disneyn elokuvat ovat perheen yhteinen kiinnostuksen kohde.

Kahdessa vastauksessa tuli ilmi, että lapsen television katseluun ei puututtu juuri lainkaan. Oli myös perheitä, joissa televisio toimii lapsenvahtina ja joissa lapsi katsoi televisiota itsekseen. Toisinaan vanhempi saattoi katsoa televisiota lapsen seurana.

Tietokoneen ja Internetin käytössä oli selvästi enemmän rajoituksia ja sääntöjä kuin television katselussa. Suurimmaksi osaksi kyseisiä laitteita käytettiin yhdessä aikuisen kanssa. Iso osa vastaajien lapsista oli sen verran pieniä, etteivät vielä osanneet käyttää itsenäisesti tietokonetta tai Internetiä. Tällöin vanhemmat avustivat koneiden käynnistämässä ja ohjelmien päälle laittamisessa. Yhdessä vastauksessa todettiin, että vanhempi käyttää tietokonetta lapsen puolesta, koska lapsi ei saa tai osaa käyttää tietokonetta. Toisessa vastauksessa tietokonetta käytettiin loruleikkien ja lastenlaulujen kuuntelemiseen sekä katsomiseen. Osalle vastaajien lapsista tietokoneen ja Internetin käyttö ei ollut vielä ajankohtaista.

Yhdessä opeteltiin hiiren käyttöä ja miten pelejä vaihdetaan. Lapsi ei osaa lukea, joten peli laitetaan päälle ja autetaan kun

painaa väärää kohtaa ja kone jumittuu. Aluksi opeteltiin yhdessä miten pelit toimii.

Yleistä tietokone- ja konsolipelien pelaamisessa oli vanhemman kanssa yhdessä pelaaminen. Vanhemmat pelasivat yhdessä lasten kanssa ja valvoivat sekä auttoivat vaikeissa kohdissa, koska lapset eivät osanneet vielä yksin pelata. Pelien pelaamista ei tyrkytetty lapsille ja pelien pelaamisessa vanhemmat sekä ohjasivat että opastivat. Uusi peli käytiin vanhemman opastamana läpi.

8.4 Sääntöjä koskien median käyttöä kotona

Saatujen vastausten pohjalta voidaan todeta, että suurimmalla osalla vastaajista oli kotonaan käytössä sääntöjä tai rajoituksia koskien lapsen television katselua, pelikonsoleilla pelaamista ja Internetin käyttöä. Vastauksista oli selvästi havaittavissa jako sääntöjen tiukkuuden ja joustavuuden suhteen. Seuraavassa kappaleessa avataan tarkemmin vanhemmilta saatuja vastauksia, jotka koskivat median käytön sääntöjä.

Suurimmaksi osaksi säännöt oli määritelty television katsomista varten. Säännöt koskivat lähinnä television katseluun ja pelaamiseen käytettävää aikaa ja sisältöä. Useasta vastauksesta kävi ilmi, että aikuiset avaavat television ja määräävät katseluajan pituuden ja sisällön. Yksi vanhempi totesi, että televisio menee kiinni, jos lapsi alkaa kiukutella. Lapsille tarkoitettujen ohjelmien ja elokuvien katsomisesta pidettiin kiinni. Muutama vanhempi toi vastauksessaan ilmi sen, että siitä huolehditaan, ettei lapsi katso televisiota liian läheltä. Merkitykselliseksi koettiin myös se, että televisioita saattoi katsoa, jos ei ollut sillä hetkellä ollut muuta tekemistä. Television katsomisen suhteen joustettiin aina tilanteen mukaan. Esimerkiksi yhdessä vastauksessa tuli esiin, että lapsi sai katsoa enemmän televisiota ollessaan kipeänä. Vastauksissa mainittiin myös, että mediaa käytetään vain silloin, kun se sopii aikatauluihin.

Monessa vastauksessa sanottiin, että pelaamiselle ja Internetin käytölle ei ole vielä olemassa tarkempia sääntöjä, koska lapset ovat vielä iältään sen verran nuoria, että niiden käyttö on vähäistä. Vähäisen käytön takia vanhemmat käyttivät Internetiä ja tietokonetta yhdessä lapsensa kanssa. Yhdessä vastauksessa pelipäivä oli rajattu joka toiseen päivään ja joka toinen päivä oli välipäivä pelaamisesta. Tällöin peliaika oli rajattu yhteen tuntiin pelipäivä. Pelikonsolien pelaamisessa pätevät samankaltaiset säännöt kuin muidenkin pelien pelaamisessa.

Kolmessa vastauksessa todettiin, että leikkiminen ja ulkoilu menevät median edelle. Yhdessä vastauksessa tuotiin esille se, että peliaikaa lapselle kertyi ulkoilusta. Pelaamista ei ehdoteta lapselle, vaan lupa pelaamiseen tulee aina tilanteen mukaan lapsen sitä itse pyytäessä.

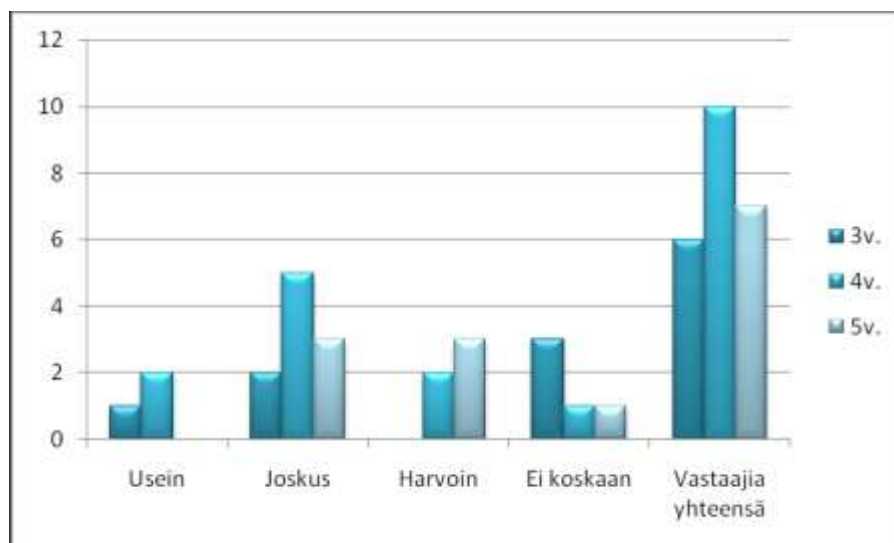
-- Televisiota voi katsoa, jos ei muuta tekemistä keksitä. Ulkoilu ja leikki menee television edelle.

Lisäksi kyselyssä vanhemmilta kysyttiin, keskustelevatko he televisio-ohjelmien sisällöistä lastensa kanssa. Vastaajista 15 vanhempaa 23 vastaajasta eli 65 prosenttia vastaajista ilmoitti keskustelleen lapsensa kanssa jollakin tavalla ohjelmien sisällöistä. Vastauksissa tuli esiin keskustelu lasten kanssa aikarajoista, ohjelmien sisällöistä ja tapahtumista sekä hahmoista. Vanhemmat olivat keskustelleet lastensa kanssa muun muassa siitä, mitkä ovat aikuisten ohjelmia ja mitkä lasten. Lisäksi keskustelun aiheina olivat olleet, kuinka kauan televisiota saa tai on hyvä katsoa.

Se, mitä tapahtuu ohjelmassa ei ole totta ja oikeassa elämässä samanlaiset asiat olisivat vaarallisia.

Sisältöön liittyvistä asioista käytiin läpi sitä, mikä on hauskaa, jännää, hauskaa tai pelottavaa. Moni vanhempi sanoi käyneensä keskustelua lapsensa kanssa siitä, mikä ohjelmissa on totta ja mikä tarua. Myös pelottavia asioita oli käyty läpi lapsen kanssa sekä siitä, mitä ohjelmassa tapahtuu. Esimerkiksi yhdessä vastauksessa vanhempi kertoi käyneensä keskustelua lapsen kanssa siitä, että mörköjä on vain saduissa ja ohjelmissa. Lapsen kanssa oli puhuttu myös siitä, voiko jokin asia tapahtua oikeasti ja se, mitä ohjelmissa tapahtuu, ei ole oikeasti totta. Keskustelua oli herättänyt myös se, miksi jotain asiaa ei saa tai saa tehdä.

Vain viidessä vastauksessa 23:sta lapsella oli televisio omassa huoneessaan. Kysyttäessä lapsen television katsomisesta yksin kotona, vastauksissa oli huomattavissa lapsen iän vaikutus television katsomiseen, kuten kuvioista 3 käy ilmi. Ne vanhemmat, jotka vastasivat lapsensa katsovan televisiota usein, esittivät tarkentavina kommentteina seuraavanlaisia asioita. Kommenteissa kerrottiin, että aina vähintään toinen vanhempi on paikalla samassa asunnossa ja lapsi katsoo televisiota toisessa huoneessa. Muissa vastauksissa lapsen kerrottiin katsovan televisiosta lastenohjelmia yksin omassa huoneessaan aikuisten ollessa kotona.

Kuvio 3. Lapsen television katsominen yksin (n=23)

Vastauksissa, joissa vanhempi ilmoitti lapsensa katsovan televisiota joskus yksin, tarkentavina kommentteina oli, että vanhemmat ovat aina kotona ja lähellä lasta. Lasten kerrottiin myös katsovan televisiota yhdessä sisarus-ten kanssa ja sillä aikaa, kun vanhemmat tekevät kotitöitä. Muissa vasta-uksissa kerrottiin vanhemman olevan aina kuulo- tai näköetäisyydellä lap-sesta, jollei katso yhdessä lapsen kanssa televisiota. Yhdessä vastauksessa todettiin, että kolmivuotias lapsi haluaa harvemmin katsoa ihan yksin tele-visiota.

8.5 Median vaikutuksia lapsen leikkeihin ja tekemiseen

Yksi kysymys koski median vaikutuksia lapsen leikkeihin ja tekemiseen. Vanhemmilta kysyttiin, olivatko he huomanneet median vaikuttaneet lap-sen leikkeihin tai muuhun tekemiseen ja millä tavoin. Kaikki kysymyk-seen vastanneet vanhemmat myönsivät median vaikuttavan lapsen leikkei-hin. Lapset ottivat leikkeihinsä vaikutteita lastenohjelmista, ottivat mallia näkemästään sekä opettelivat kuulemiaan lauluja. Suurin osa vanhemmista oli sitä mieltä, että median vaikutukset leikeissä olivat positiivisia.

Televisiossa kuultua matkitaan (mikä toistaiseksi positiivis-
ta), leikkejä tai lauluja opetellaan.

Osa lapsista otti mediasta mallia roolileikkien hahmoihin ja tapahtumiin. Useasta vastauksesta nousi esiin, että lapset matkivat leikeissään näkemi-ään eri ohjelmien hahmoja ja ohjelmissa tapahtuneita asioita. Monista las-tenohjelmista saatiin vaikutteita, kuten esimerkiksi leikittiin taistelu- ja agenttileikkejä, palomiestä, prinsessaa, Pate Postimiestä, Pikku Myytä tai Munamiestä. Lapset myös lauloivat lastenohjelmien ja -elokuvien tunnus-sävelmiä sekä opettelivat ohjelmissa olevia lauluja. Yhdessä vastauksessa todettiin musiikkiohjelmien innostavan lasta esiintymiseen.

Useat lapset matkivat leikeissään mediasta kuultuja sanontoja sekä opette-livat niitä. Kahdessa vastauksessa tuli ilmi myös mainosten vaikuttavan siihen, mitä lapsi haluaa. Yhdessä vastauksessa sanottiin, että lapsi on riippuvainen televisiosta ja saa raivokohtauksen, jos ei saa katsoa sitä ha-lutessaan. Lisäksi mainittiin, että peleillä on vaikutuksia lapsen leikkeihin. Lego-pelit muun muassa innostavat rakenteluun ja autopelit sekä Angry Birds -peli innostavat leikkeihin.

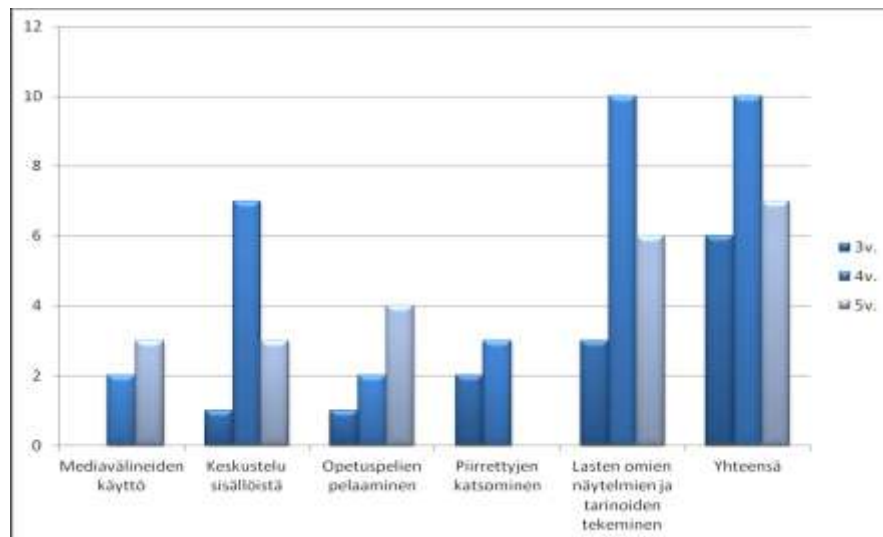
8.6 Vanhempien näkemyksiä yhteisestä mediakasvatuksesta päiväkodin kanssa

Vanhemmilta kysyttiin, millaista yhteistyötä mediakasvatuksesta van-hemmat toivovat päiväkodin kanssa. Tähän kysymykseen haluttiin saada vanhempien mielipide suljetun kysymyksen avulla. Kysymyksessä van-hempi sai lisäksi kertoa omin sanoin, millaista yhteistyötä toivoisi päivä-kodin kanssa. Tämän kysymyksen lisäksi vanhemmilta kysyttiin heidän toiveitaan päiväkodissa opettavien eri mediataitojen suhteen. Kysymyk-

sessä oli annettu valmiiksi vastausvaihtoehtoja. Tähän kysymykseen vastasi yhteensä 20 vastaajaa 23 vastaajasta.

Yhteistyötä lasten median käyttöön liittyvistä asioista ei toivonut kuin yksi vanhempi. Vastauksessa vanhempi oli sitä mieltä, että mediakasvatuksen voisi ottaa päiväkodin ohjelmaan, vaikka suurempi vastuu mediakasvatuksessa on vanhemmilla. Toisessa vastauksessa toivottiin vanhempainillassa keskustelua median käytöstä, vaikka varsinaista muuta yhteistyötä mediaan liittyen päiväkodin kanssa ei toivottu.

Vanhemmilta kysyttiin, haluaisivatko he, että päiväkodissa opeteltaisiin seuraavia mediataitoja: mediavälineiden käytön opettelu, keskustelu lasten kanssa median sisällöistä, erilaisten opetuspelien pelaaminen tietokoneella, piirrettyjen katselu päiväkodissa ja lasten omien näytelmien tai tarinoiden tekeminen. Tätä kysyttiin monivalintakysymyksenä, jolloin vanhemmat saivat vastata halutessaan useampaan kohtaan. Vanhemmilta ei kuitenkaan kysytty tarkentavia kommentteja.

Kuvio 4. Vanhempien toiveet koskien mediataitojen opettelua päiväkodissa (n=23)

Kuten kuviosta 4 näkyy, yhden tai useamman mediataidon opettelua toivoi 19 vastaajaa 23 vastaajasta. Mediavälineiden käytön opettelua toivottiin viidessä vastauksessa, keskustelua median sisällöistä 11 vastauksessa ja tietokonepelien pelaamista seitsemässä vastauksessa. Vanhemmat eivät pitäneet tärkeänä piirrettyjen katsomista päiväkodissa, koska vain viisi vanhempaa toivoi tätä. Eniten vanhemmat halusivat lasten omien näytelmien tai tarinoiden tekemistä. Peräti kaikki tähän kysymykseen vastanneet vanhemmat halusivat lasten tekevän omia näytelmiä ja tarinoita. Muutamassa vastauksessa tuli ilmi, että mediavälineiden käytön opettelu, keskustelua median sisällöistä sekä pelien pelaamista tietokoneella, voisivat olla ajankohtaisia myöhemmin noin 5–7-vuotiaana.

9 JOHTOPÄÄTÖKSET

Opinnäytetyön tutkimustehtävänä oli tutkia vanhempien näkemyksiä 3–5-vuotiaiden lasten sähköisen median käytöstä. Tutkimuksen kannalta tärkeintä oli saada vanhempien oma ääni kuuluviin. Tutkimus oli laadullinen, koska halusimme tutkia vanhempien omia kokemuksia ja näkemyksiä lastensa median käytöstä. Tutkimuksen ei ole myöskään tarkoitus ottaa kantaa tutkittavaan asiaan, kuten määrällisessä tutkimuksessa. Vanhemmilta saatu tieto on kokemuseräistä.

Tutkimustulokset syntyivät teorian ja saatujen vastausten pohjalta. Tutkimustehtävän kannalta aineistosta onnistuttiin saamaan oleelliset asiat esiin. Haastattelukysymykset oli laadittu niin, että niiden avulla saatiin tutkimuksen kannalta tarpeellinen tieto esiin.

Tässä opinnäytetyössä vanhemmilta saadut näkemykset mediakasvatuksesta ja lasten median käytöstä olivat samansuuntaisia kuin lukemissamme teoriakirjoissa. Vanhemmilla oli mielestämme tasapainoinen suhde mediakasvatukseen ja he olivat miettineet keinoja sen suhteen, että media ei hallitsisi liikaa lasten elämää.

9.1 Vanhempien näkemyksiä lasten sähköisen median käytöstä kotona

Mannerheimin lastensuojeluliiton (2010, 3) julkaiseman Ohjaajan oppaan mukaan lasten median käyttö lisääntyy jatkuvasti, ja samalla yhä nuoremmat lapset aloittavat median käytön aikaisemmin. Lasten kotoa löytyy aiempaa enemmän erilaisia median välineitä ja lapset osaavat käyttää niitä monipuolisesti. Tämä tuli esiin myös tässä tutkimuksessa, jossa jo kolmivuotiaat käyttivät monipuolisesti erilaisia välineitä, kuten televisiota, tietokonepelejä ja Internetiä.

Korhonen (2010, 9-10) kirjoittaa, että lapset aloittavat median käytön aluksi vanhempien kanssa ja iän karttuessa oppivat käyttämään sitä itse yhä enemmän. Useimmiten ensimmäinen medialaite, jota lapsi oppii käyttämään itsenäisesti, on televisio. Tutkimuksessamme nuorimpien lasten vanhemmat kertoivat, että he käyttivät medialaitteita yhdessä lastensa kanssa. Viisivuotiaat käyttivät kyselyssä mainittuja medialaitteita itsenäisemmin kuin kolmivuotiaat. Medialaitteista televisio oli laite, jota kaikki tutkimukseen osallistuneet lapset käyttivät.

Mediakasvatusseuran (2010, 6) tekemän tutkimuksen mukaan kolmivuotiaana median käyttö suuntautuu pääasiassa television, äänitteiden ja kirjojen katseluun. Median käyttö alkaa tässä iässä monipuolistua. Viisivuotiaana televisio ja kirjat ovat edelleen suosittuja, mutta Internetin käyttö ja pelien pelaaminen alkaa lisääntyä selvästi. Opinnäytetyömme tuloksissa oli näkyvissä lasten ikäerojen vaikutus mediavälineiden käytön suhteen.

Internetin ja pelien käyttö alkoi lisääntyä viisivuotiaiden keskuudessa. Televisio säilyi suosittuna laitteena joka ikäryhmässä.

Tuloksissa tuli ilmi, että osa lapsista katsoi lastenohjelmien lisäksi Tosi-tv-ohjelmia ja aikuisille suunnattuja ohjelmia. Yksittäisissä vastauksissa mainittiin lasten katsovan Idolsia, Talentia, Tanssii tähtien kanssa ja Putousta. Draamasarjoista yksittäisessä vastauksessa mainittiin Salatut elämät. Peleistä vanhemmat kertoivat lasten pelaavan auto- ja seikkailupelejä sekä Wii-pelikonsolin erilaisia pelejä. Myös Jalosen ja Suomelan (2010) tekemässä opinnäytetyössä mainittiin lasten katsovan lastenohjelmien lisäksi myös aikuisille suunnattuja ohjelmia, kuten Salattuja elämiä ja Kotikatua. Lisäksi tutkimuksessa mainittiin Putous ja Suomen Pelkokerroin. Pelikonsoleilla pelattiin puolestaan seikkailu- ja autopelejä sekä tasohyppelypelejä.

Tutkimuksen tuloksissa tuli ilmi, että myös peleillä on vaikutuksia lapsen leikkeihin. Esimerkkinä kerrottiin autopelien ja Angry Birdsin innostavan leikkimään. Karimäki (2007, 42–45) on käsitellyt median vaikutuksia lapsen leikkeihin Mediametkaa-kirjasarjan toisessa osassa. Hänen mielestään lapsi voi ottaa leikkeihinsä yksittäisiä teemoja tai rooleja mediasta. Leikkiessään lapsi käsittelee mediakokemuksiaan nähdyn ja kuullun kautta.

Kallialan (1999, 199–200) mukaan media rikastuttaa lasten leikkiä monin tavoin. Lapset voivat ottaa leikkeihinsä tapahtumia ja teemoja eri mediavälineistä. Opinnäytetyön tuloksissa vanhemmat myönsivät median vaikuttavan lapsen leikkeihin ja muuhun tekemiseen. Lapset ottivat leikkeihinsä vaikutteita ohjelmista, mallia näkemästään ja opettelivat kuulemiaan lauluja. Vanhemmat kokivat median vaikutukset lasten leikkeihin positiivisina.

Leikki-ikäinen lapsi oppii ja omaksuu ympäristöstään nopeasti uusia asioita. Tässä iässä lapsen kyky erottaa fakta ja fiktio toisistaan alkaa kehittyä. Samoihin aikoihin lapsi alkaa sisäistää ja jäsentää näkemäänsä leikkien avulla. (Salokoski ym. 2007, 19.) Tutkimuksen tuloksissa osa lapsista otti mediasta mallia roolileikkien hahmoihin ja tapahtumiin. Useasta vastauksesta tuli ilmi, että lapset matkivat leikeissään näkemiään eri ohjelmien hahmoja ja ohjelmissa tapahtuneita asioita. Moni vanhempi sanoi käyneensä keskustelua lapsensa kanssa siitä, mikä ohjelmissa on totta ja mikä tarua. Lapsen kanssa oli puhuttu myös siitä, voiko jokin asia tapahtua oikeasti ja että ohjelmien tapahtumat eivät ole todellisia.

9.2 Vanhempien keinoja ohjata lastensa median käyttöä

Opinnäytetyön yhtenä tutkimuskysymyksenä oli selvittää, miten vanhemmat ohjaavat lastensa median käyttöä. Vanhempien vastauksissa tuli esiin, että he pitivät tärkeänä opetella mediavälineiden käyttöä yhdessä vanhempien kanssa. 23 vastaajasta 17 vanhempaa ohjasi jollakin keinolla lasten television katselua ja seitsemän vastaajaa ohjasi lapsen Internetin käyttöä. Ohjaamisen keinoina olivat laitteiden käytön opettelu sekä television ja Internetin sisällön valvominen. Myös Niinistö ym. (2006, 89–90) koros-

tavat, että oikeanlaiseen ja turvalliseen Internetin käyttöön lapsi tarvitsee aikuisen ohjausta. Kun vanhemmat ja lapset käyttävät yhdessä mediavälineitä, suojaudutaan erilaisilta riskeiltä, joita haitallinen Internetin käyttö ja television katselu voivat aiheuttaa.

Martsola ja Mäkelä-Rönholm (2006, 129–130) tuovat tutkimuksessaan esille, että lapsen turvallinen median käyttö alkaa siitä, että aikuinen katsoo, mitä lapsille näyttää. Tällä tavoin toimimalla vältetään median tuomilta yllättäviltä tilanteilta. Opinnäytetyön tuloksissa osa vanhemmista kertoi valitsevansa etukäteen, mitä ohjelmia lapsi katsoo televisiosta. Lasten median käytön seuraamista ja valvomisesta kirjoittaa myös Niinistö ym. (2006, 56–57). He suosittelivat, että vanhempien olisi hyvä seurata, miten lapset käyttävät median eri muotoja ja miten lapset kokevat median vaikutukset.

Lasten median käyttöä on hyvä tarkkailla ja tarvittaessa rajoittaa jo pienestä pitäen. Pieni lapsi ei välttämättä osaa itse eritellä, mitkä asiat häntä pelottavat. (Martsola ym. 2006, 51–52.) Tutkimuksemme tuloksissa vanhemmat kokivat tärkeäksi lasten television katseluajan rajoittamisen. Pääasiassa lapset katsoivat yhdessä vanhempien kanssa ohjelmia ja elokuvia, jotka oli tarkoitettu lapsille. Esille tuli myös, että vanhemmat eivät näyttäneet lapsille liian pelottavia ohjelmia. Myös Niinistö ym. (2007, 133) ja Korhonen (2010, 22) ovat sitä mieltä, että tärkein mediakasvatuksen muoto on median käytön sääntely ja mediataitojen harjoittelu yhdessä vanhemman kanssa jo pienestä pitäen. Niinistö ym. (2007, 133) jatkaa, että ei ole olemassa tiettyä ikää mediakasvatuksen aloittamiselle.

Jalosen ym. (2010) opinnäytetyön aineiston lapsille oli yleistä, että he katsoivat televisiota yksin. Tulosten mukaan lapset laitettiin katsomaan televisiota sen ajaksi, kun vanhemmat tekivät kotiaskareita. Tämä tuli esille myös tämän tutkimuksen tuloksissa. Muutamassa vastauksessa tuli ilmi, että lapsen television katsomiseen ei puututtu juuri lainkaan. Oli myös perheitä, joissa televisio toimi lapsenvahtina sen aikaa, kun vanhemmat tekivät kotitöitä.

Tutkimuksessamme vanhemmat rajoittivat television katsomista enemmän pelien pelaamista ja Internetin käyttöä. Suurimmaksi osaksi näitä laitteita käytettiin yhdessä vanhemman kanssa. Tähän vaikutti se, että tutkimuksen lapset olivat iältään sen verran nuoria, että tietokoneen ja Internetin käyttö oli vähäistä. Vanhemmat seurasivat, millä sivuilla lapset käyvät ja opastivat tietokoneen käytössä tarvittaessa. Martsolan ym. (2006, 130–132) mielestä hyvä mediakasvatus on sitä, että vanhempi tarkkailee lapsen Internetin käyttöä ja seuraa, millaisilla sivuilla lapset käyvät. Seuraaminen on tärkeää, jotta lapsi ei joudu tahtomattaan aikuisille tarkoitetuille sivuille.

Salokoski (2006, 73–76) kirjoittaa pelin tuomista haitoista ja hyödyistä. Pelaaminen on mukava ja hyödyllinen ajanviete lapsille, kunhan vanhemmat tietävät pelien sisällöistä ja ohjaavat lasta sekä ajallisesti että laadullisesti. Vanhempien tulee seurata, ettei pelaamiseen käytetty aika vie liikaa tilaa muulta toiminnalta, kuten leikiltä, harrastuksilta ja ulkoilulta. Tutkimuksessamme vanhemmat kertoivat yleisesti medialle altistumisen hai-

toista. He pitivät tärkeänä, että lapsi ei altistu liikaa medialle ja media ei saa hallita liikaa lapsen elämää vaan aikaa pitää olla myös muille aktiiviteeteille.

Tulosten pohjalta voidaan todeta, että mediakasvatus kotona oli vanhempien mielestä ohjaamista, valvomista, kontrolloimista ja keskustelua median sisällöistä. Vanhemmat kokivat tärkeäksi keskustella lasten kanssa, mitkä asiat median sisällöistä on hyviä ja mitkä huonoja. Myös vanhemman oman esimerkin tärkeys median käytöstä tuli esille vastauksissa. Näiden ajatusten kanssa samaa mieltä ovat myös Niinistö ja Ruhala (2007, 130–131), jotka pitivät tärkeänä vanhempien roolia lastensa mediakasvatustajina. Vanhemmat ovat lapsilleen myös esimerkkejä ja malleja median käytössä.

Myös Kotilainen (2002, 34–37) on samoilla linjoilla Niinistön ja Ruhalan kanssa kirjoittaessaan, että mediakasvatusta tulisi harjoittaa varsinkin kotona. Kyselyyn vastanneet vanhemmat kokivat, että vastuu lapsen median käytön seuraamisesta ja mediakasvatuksesta on ensisijaisesti kotona. Kotilainen (2002, 34–37) korostaa, että vanhempien tulee olla kiinnostuneita lasten päivittäisestä median käytöstä ja sen sisällöstä.

9.3 Vanhempien toiveet yhteistyöstä mediakasvatuksessa päiväkodin kanssa

Opinnäytetyön yhtenä tavoitteena oli selvittää, millaisia toiveita vanhemmilla on yhteistyöstä mediakasvatuksessa päiväkodin kanssa. Tätä kysyttiin suljettuna kysymyksenä, johon vanhempi sai kertoa tarkentavia kommentteja. Lisäksi vanhemmilta kysyttiin monivalintakysymyksenä mielenpidettä eri mediataitojen opetteluun päiväkodissa. Näitä olivat mediavälineiden käytön opettelu, keskustelu lasten kanssa median sisällöistä, erilaisten opetuspelien pelaaminen tietokoneella, piirrettyjen katselu päiväkodissa ja lasten omien näytelmien tai tarinoiden tekeminen.

Mediakasvatusseuran (2010, 6–8) teettämässä Mediabarometritutkimuksessa koettiin tärkeäksi, että pienten lasten perheet saisivat lisää tietoutta lasten mediakasvatuksesta ja mediakulttuureista. Opinnäytetyön tutkimuksen saatujen tulosten pohjalta voidaan kuitenkin todeta, että kyselyyn osallistuneet vanhemmat eivät toivo median käyttöön liittyvissä asioissa yhteistyötä päiväkodin kanssa. Toisaalta muutamassa kielteisen vastauksen perustelussa tuli esille se, että vanhempainilloissa toivottaisiin silti keskustelua median käytöstä. Tämän lisäksi todettiin, että mediakasvatuksen voisi ottaa osaksi päiväkodin ohjelmaa, vaikka suurempi vastuu mediakasvatuksesta on vanhemmilla. Niinistö ym. (2006, 22–25) ovat myös sitä mieltä, että mediakasvatus on sekä kodin että päiväkodin yhteinen asia. He jatkavat, että koska lapset kuitenkin käyttävät eniten mediavälineitä vapaa-ajalla, vanhempien rooli mediakasvatustajina on keskeinen.

Stakesin tekemä Mediamuffinssi-hanke (2008, 6–10) määrittelee varhaiskasvatuksen mediakasvatuksen perustuvan elämykselliseen, kokemukselliseen ja leikilliseen oppimiseen. Tärkeänä tehtävänä on edistää lasten turvallisten mediataitojen kehittymistä ja kriittistä suhtautumista mediaan.

Eniten vanhempien vastauksista monivalintakysymyksessä nousi esille toivomus, että päiväkodissa keskusteltaisiin lasten kanssa median eri sisällöistä.

Kotilaisen ja Kivikurun (1999, 55–56) mielestä keskeistä varhaiskasvatuksen mediakasvatuksessa on puolestaan se, että lapsi saa tuntumaa eri mediavälineisiin ja ilmaisee itseään niiden kautta. Tutkimuksen tuloksista käy ilmi, että yhden tai useamman mediataidon opettelua toivoi lähes kaikki vastaajat. Mediavälineiden käytön opettelua toivottiin jonkin verran, mutta eniten vanhemmat toivoivat lasten omien näytelmien ja tarinoiden tekemistä. Perusteluina sille, ettei mediavälineiden käytön opettelua toivottu, sanottiin, että se voisi olla ajankohtaista myöhemmällä iällä noin 5–7-vuotiaana.

10 POHDINTA

Pohdintaosuudessa käsitellään tutkimuksen luotettavuutta ja eettisyyttä suhteessa teoreettisiin näkemyksiin luotettavasta ja eettisestä tutkimuksesta. Tuomme esille omia näkemyksiä saatujen tulosten ja teorian pohjalta sekä arvioimme omaa toimintaamme opinnäytetyöprosessin aikana. Lisäksi kerromme opinnäytetyön prosessin eri vaiheista syksyn 2011 ja kevään 2012 aikana.

Opinnäytetyöprosessi käynnistyi omista ajatuksista ja kiinnostuksesta aiheetta kohtaan syksyllä 2011. Mediakasvatus oli ja on edelleen aiheena ajankohtainen sekä keskustelua herättävä, joten halusimme tehdä siitä opinnäytetyön. Aihe opinnäytetyölle syntyi omista ideoista. Erityisesti meitä kiinnosti tutkia sitä, kuinka paljon lapset käyttävät nykyään eri median välineitä.

Aiheen päättämisen ja opettajalla hyväksyttämisen jälkeen, päätimme ottaa yhteyttä Ahveniston varhaiskasvatuskeskuksen johtajaan Eija Vikmaniin. Tämä mahdollinen työelämäyhteistyö taho oli kiinnostunut aiheestamme ja antoi luvan tehdä opinnäytetyöhön liittyvän kyselyn heidän päiväkodissaan. Kysely vanhemmille toteutettiin tammikuussa 2012. Valitsimme tutkimuskohteeksi koko Ahveniston varhaiskasvatuskeskuksen 3–5-vuotiaat lapset, koska tiesimme vastausprosentin jäävän alhaiseksi suuresta otoksesta huolimatta.

Päädymme valitsemaan tutkimuskohteeksi lasten vanhemmat, koska näin ollen saisimme kokemukseräistä tietoa lasten median käytöstä. Toinen vaihtoehto olisi ollut haastatella lapsia, mutta tällöin tiedonsaanti olisi saattanut jäädä suppeammaksi. Toisaalta myös toivoimme, että kysely herättäisi vanhemmissa ajatuksia ja keskustelua lasten median käytöstä.

Teimme kyselylomakkeen (Liite 2) teorian ja tutkimuskysymysten pohjalta. Olimme sen tekemisessä huomioon varhaiskasvatuskeskuksen johtajan toiveet. Hän toivoi ytimekästä, selkeää ja lyhyttä kyselylomaketta, johon vanhempien olisi helppo vastata. Kyselystä tuli kolmisivuinen ja kysymykset oli mietitty tarkasti niin, että vanhemmat eivät ymmärtäisi kysymyksiä väärin. Muutamaa päivää ennen viimeistä palautuspäivää vanhemmille lähetettiin vielä muistutuskirje (Liite 3), jossa vanhempia muistutettiin kyselystä ja lisättiin vastausaikaa kolmella päivällä.

10.1 Luotettavuus ja eettisyys

Hyvän tutkimuksen tekeminen edellyttää, että eettiset näkökohdat tulevat riittävästi huomioiduksi ja selvästi esille. Tämä on kuitenkin tutkimuksen tekijälle vaativat tehtävä. Tutkijan on otettava huomioon tutkimusta tehdessään siihen liittyvät eettiset kysymykset. Keskeistä on, että tutkija tuntee tutkimuksen periaatteet ja toimii niiden mukaan. Eettisesti hyvä tutkimus edellyttää, että siinä noudatetaan hyvää tieteellistä käytäntöä. Näitä ovat esimerkiksi, että tutkimus on suunniteltu, toteutettu ja raportoitu asetettujen vaatimusten edellyttämällä tavalla ja tutkimuksen tekijät noudattavat rehellistä ja tarkkuutta tutkimuksessaan sekä tutkimuksessa otetaan huomioon aiheesta tehdyt aiemmat tutkimukset ja niiden tuloksia peilataan omaan tutkimukseen. (Hirsjärvi ym. 2007, 23–27.)

Hyvän tieteellisen käytännön noudattaminen kuuluu jokaiselle tutkimuksen tekemiseen osallistuvalla tutkijalla samalla tavalla. Tämä tarkoittaa sitä, että tutkijat noudattavat eettisesti kestäviä tutkimusmenetelmiä ja tiedonhankintamenetelmiä. Käytännössä tämä merkitsee sitä, että tutkija ottaa tutkimuksessaan huomioon oman alan tieteellisen kirjallisuuden, jota käyttää apuna tulosten analysoinnissa sekä teoreettisessa viitekehyksessä. Tutkimuksessa on tärkeää viitata huolellisesti käyttämiinsä lähteisiin ja merkitä lähteet tarkasti omaan tekstiin lähdeviitein. (Vilkkä 2009, 29–32.)

Tämä opinnäytetyö on tehty hyvää tutkimuksen etiikkaa noudattaen. Olemme pyytäneet tarvittavilta tahoilta luvat tutkimuksen tekemiseen sekä opinnäytetyön raportti on tehty annettujen ohjeiden mukaisesti. Lisäksi olemme ottaneet tutkimuksen tueksi aiheesta aiemmin tehtyjä tutkimuksia ja peilanneet niitä oman tutkimuksen tuloksiin. Tuloksia analysoitaessa huomasimme saatujen tulosten olevan samansuuntaisia aiempien tutkimusten tulosten kanssa. Tutkimuksessamme on otettu huomioon oman alan tieteellinen kirjallisuus ja sitä on käytetty apuna tulosten analysoinnissa. Teoreettista viitekehystä käytettiin myös kyselylomakkeen tukena. Käytetyt teoreettiset lähteet on merkitty huolellisesti raporttiin lähdeviitein ja ne löytyvät lähdeluettelosta.

Vilkan (2009, 33–37) mukaan on keskeistä, että lukija ymmärtää tutkimuksen kuvausta ja sisältöä. Tämä edellyttää, että tutkija on kirjoittanut tutkimuksen tarkasti, täsmällisesti ja rehellisesti. Tutkimuksessa tulee mainita tutkimuksen sisältöä koskevat salassapito- ja vaitiolovelvollisuudet. Tutkittavien tai toimeksiantajien nimiä ei saa mainita tutkimuksessa ilman heiltä saatua lupaa. Tutkimuksen tekijät ovat vastuussa tekemästään tutkimuksesta. Heidän vastuullaan on varmistaa, että tutkimus noudattaa eettisiä periaatteita. Lisäksi tulee huolehtia siitä, että tutkimus on julkisesti nähtävillä ja siitä on tiedotettu etukäteen. Tutkimuksen tekijät vastaavat myös tutkimuksen uskottavuudesta ja jatkuvuudesta.

Opinnäytetyömme työelämäyhteistyötaholta on saatu kirjallinen lupa tutkimuksen toteuttamiseksi. Olemme saaneet luvan käyttää yhteistyötahon nimeä opinnäytetyön raportissa. Kyselylomake on tehty anonyymisti ja vanhemmat ovat saaneet täyttää sen kotona rauhassa. Vanhemmille annettussa saatekirjeessä kerrottiin, että vastauksia käytetään ainoastaan tämän opinnäytetyön tulosten analysoinnissa. Olimme valmistaneet vastauslaatikot, joihin vanhemmat saivat palauttaa kyselylomakkeet nimettöminä. Näin ollen vastauksia ei tutkijoiden lisäksi ole nähnyt kukaan muu.

Tutkimukseen valittujen ihmisten itsemääräämisoikeutta tulee kunnioittaa siten, että heille annetaan mahdollisuus päättää siitä, haluavatko he osallistua tutkimukseen. Tämä edellyttää sitä, että tutkimuksesta annetaan riittävästi tietoa tutkittavalle. Tutkimuksesta tulee kertoa perustiedot, tutkimuksen toteuttaja tai toteuttajat sekä kerättävien tietojen käyttötarkoitus. Näiden lisäksi olisi hyvä kertoa, mitä osallistuminen tutkimukseen tarkoittaa käytännössä. Yksityisyyden kunnioittamiseen kuuluu puolestaan tutkimuksessa se, että tutkittavalla itsellään tulee olla oikeus määrittää, mitä tietoja tutkimuskäyttöön itsestään antaa. Lisäksi tämä tarkoittaa sitä, että tutkimustekstit tulee kirjoittaa auki niin, etteivät yksittäiset tutkittavat ole niistä tunnistettavissa. (Kuula 2006, 61–64.)

Tutkimukseen valitun kohdejoukon itsemääräämisoikeutta kunnioitettiin siten, että jokaisella oli mahdollisuus päättää, haluaako osallistua tutkimukseen. Kyselylomakkeen yhteydessä vanhemmille lähetettiin saatekirje (Liite 1), jossa kerrottiin tutkimuksen taustoista. Saatekirjeessä kerrottiin tutkimuksen toteuttajat, kerättävien tietojen käyttötarkoitus ja perustiedot.

Saatuihin tutkimustuloksiin suhtauduttiin ennakkoluulottomasti ja avoimesti. Tuloksia ei haluttu yleistää vaan tuloksista haluttiin saada esiin vanhempien oma mielipide ja ääni. Kyselylomakkeeseen laitettiin enemmän avoimia kysymyksiä kuin suljettuja. Avoimissa kysymyksissä vanhemmat saivat kirjoittaa omia näkemyksiään ja tuntemuksiaan omin sanoin. Näin ollen tulosten analysoinnissa oli helpompi saada selville vanhempien todelliset ajatukset. Suljetut kysymykset puolestaan tukivat avoimia kysymyksiä. Ne olivat ikään kuin taustakysymyksiä avoimille kysymyksille.

Vastausprosentti 36,5 prosenttia jäi melko alhaiseksi, mutta se oli odotettua. Toisin sanoen vastauksia palautui yhteensä 23, joka oli odotettu määrä. Kysymyksiä lähetettiin yhteensä 63 lapsen vanhemmalle. Tämä saattaa heikentää tutkimuksen luotettavuutta. Alusta asti suhtauduimme asiaan kuitenkin niin, että vanhemmilla ei välttämättä löydy aikaa tai innostusta täyttää vieraiden ihmisten toteuttamia kyselyitä, koska lapsiperheiden arki on hektistä ja kiireistä. Keskustelimme työelämän edustajan kanssa ennen kyselyjen lähettämistä ja hän arvioi aiempien kyselyiden pohjalta, että noin kolmannes osallistuneista vastaa kyselyyn.

Vanhemmat vastasivat kysymyksiin monipuolisesti ja kattavasti. Kaikki kysymykset oli ymmärretty oikein lukuun ottamatta kysymystä, jossa pyydettiin nimeään pelejä, joita lapset pelaavat. Tähän moni vanhempi oli vastannut, että lapsi pelaa lauta- tai palapelejä. Toisaalta tämä kysymys ei

ollut oleellinen tutkimustehtävää ja -kysymyksiä ajatellen, joten väärinymmärrys ei haitannut tulosten analysointia. Koimme, että onnistuimme tekemään selkeän ja helposti vastattavan kyselylomakkeen.

Toisaalta tutkijana herää kysymys siitä, keitä vastaajat olivat ja ketkä jättivät vastaamatta. Tutkijana voisi ajatella, että kyselyyn vastanneet vanhemmat olivat aktiivisia ja joille lapsen hyvinvointi merkitsee paljon. Emme kuitenkaan voi vetää tuloksista minkäänlaisia johtopäätöksiä sen suhteen, kuka on vastannut tai millaisia vanhempia vastaajat ovat. Emme tunne vanhempia entuudestaan ja nimettömästä kyselystä on vaikea päätellä, millaisia vanhempia vastaajat ovat. Tutkimustulosten kannalta oleellista ei ole kuitenkaan tietää vanhempien taustoja.

10.2 Oma pohdinta ja arviointi

Koemme saaneemme tutkimuksessa selkeän ja hyvän kuvan tutkittavasta aiheesta. Vastausprosentin alhaisuudesta huolimatta saimme vanhemmilta monipuolisia vastauksia, joista pystyi tekemään hyvin johtopäätöksiä. Kyselylomakkeet oli täytetty suurimmalta osin huolellisesti ja vastausten kattavuudesta huomasi, että niihin oli käytetty aikaa sekä vastauksia oli mietitty. Olemme tyytyväisiä vastausprosenttiin, koska se oli odotusten mukainen. Koemme, että alhainen vastausprosentti ei vaikuttanut merkittävästi tutkimuksen tulosten luotettavuuteen.

Aiheen merkittävyyden ja ajankohtaisuuden vuoksi tutkimusta oli mielenkiintoista ja innostavaa lähteä tekemään. Mediakasvatuksesta ja lasten median käytöstä kertova teoriakirjallisuus oli puhuttelevaa ja herätti tutkijoissa paljon omia ajatuksia. Haastavinta oli saada teoreettinen viitekehys näyttämään sellaiselta, että siinä näkyy sekä median positiiviset että negatiiviset puolet. Kuitenkin niin, ettei kumpaakaan korosta liikaa ja teksti pysyisi mahdollisimman neutraalina.

Teoriakirjallisuus ja tutkimuksen aineisto herätti paljon sellaisia asioita, joita ei välttämättä ole tullut edes ajatelleeksi. Esimerkiksi passiivinen television katselu saattaa ahdistaa lasta, vaikka televisio ei olisi päällä kauaa. Pelkästään pelottava musiikki tai ampumisen ääni viereisestä huoneesta saattavat nostaa lapselle pelon tunteita. Mielenkiintoinen näkökulma, joka nousi teoriasta esiin, oli, että alle kolmivuotias ei menetä mitään, vaikka ei olisi tekemisissä median kanssa.

Vanhemmille on tarjolla paljon oppaita ja kirjoja koskien lasten median käyttöä ja mediakasvatusta. Lasten mediakasvatus ei ole monimutkaista, vaan jokainen vanhempi muokkaa siitä omanlaistaan omista arvoista ja kiinnostuksen kohdista käsin. Helpoin tapa aloittaa median käytön seuraaminen ja mediakasvatus lapsen kanssa, on keskustella lapsen kanssa median eri sisällöistä ja vaikutuksista. Lapselle on tärkeä kertoa, että kaikki televisiossa näytetyt tapahtumat eivät ole todellisia. Vanhemman on tärkeä tukea lasta hahmottamaan fakta ja fiktio toisistaan. Pelien pelaamisessa on myös tärkeää keskustella, että pelimaailma on fiktiivinen. Esimerkiksi taistelupeleissä voidaan ampua ja taistella, mutta kenellekään ei

käy oikeasti mitään. Todellisessa elämässä, jos aseilla ammutaan, vastapuolelle käy huonosti ja pahimmassa tapauksessa ammuttu kuolee.

Seuraavassa nostamme esiin muutamia tuloksia, jotka puhuttelivat meitä. Esimerkiksi tuloksista nousi esille se, että kaikki 3–5-vuotiaat lapset katsoivat päivittäin televisioita. Suurimmaksi osaksi lapset katsoivat lastenohjelmia ja lapsille tarkoitettuja elokuvia. Meitä kiinnosti tietää, miten paljon lapset katsovat aikuisille suunnattuja ohjelmia. Oli ilahduttavaa tietää, että ainoastaan yksi vanhempi mainitsi lapsensa katsovan silloin tällöin Salatut elämiä. Kiinnostavaa oli lukea, että vain yksi lapsi katsoi televisiosta uutisia. Tosi-tv-ohjelmien osalta oletuksemme kävi toteen, kun vanhemmat ilmoittivat lastensa katsovan olettamiemme Tosi-tv-ohjelmia. Näitä ohjelmia olivat Tanssii tähtien kanssa, Talent ja Idols sekä The Voice of Finland. Nämä ohjelmat olivat niin sanottuja koko perheen ohjelmia. Tuloksissa ei mainittu lasten katsovan yhtään täysin aikuisille suunnattuja ohjelmia.

Pohdimme myös sitä, miksi kukaan vanhemmista ei halunnut yhteistyötä päiväkodin kanssa koskien mediakasvatusta. Ainoastaan yhdessä vastauksessa vanhempi toivoi jonkinlaista yhteistyötä päiväkodin kanssa ja toisessa vastauksessa mainittiin, että vanhempainilloissa voisi puhua mediakasvatuksesta. Toisaalta mediakasvatus saattaa olla vanhemmille vieras asia päiväkodissa ja vanhemmat eivät välttämättä osaa nimetä yhteistyömuotoja päiväkodin kanssa. Voi olla myös, että vanhemmat ajattelevat kotona käytettävän median olevan riittävää lapsille, eivätkä näin ollen kaipaa sitä päiväkodin arkeen. Tämän voi huomata myös siitä, että vastauksissa vanhemmat toivoivat mediavälineiden käytön sijaan lasten omien näytelmien ja tarinoiden tekemistä.

Mielestämme merkittävää oli, että vanhemmat toivat vastauksissa esiin eri mediavälineiden käytön opettelun tärkeyden yhdessä lasten kanssa. Teorialähteissä monet kirjoittajat toivat esiin tämän asian tärkeyden. Mediavälineiden käytön opettelu ei ole yksiselitteistä ja lapselle on tärkeää kertoa, miten eri mediavälineet toimivat ja millaista mediavälineiden sisältö on. Tämä on oikeastaan mediakasvatuksen lähtökohta ja ydin. Tuloksissa oli osittain havaittavissa iän merkitys lapsen median käytössä. Esimerkiksi kolmivuotiaiden Internetin ja tietokoneen käyttö oli selvästi vähäisempää kuin viisivuotiaiden. Tämä näkyi myös muissa lukemissamme tutkimuksissa. Esimerkiksi Mediakasvatusseuran (2010) tekemässä tutkimuksessa tuli ilmi, että juuri viisivuotiaana Internetin ja tietokoneen käyttö alkaa yleistyä.

Tuloksista oli havaittavissa, että vanhemmat olivat pohtineet lastensa median käytön vaikutuksia ja tarvittaessa he olivat puuttuneet siihen. Toisaalta oli myös vanhempia, jotka eivät puuttuneet median käyttöön mitenkään. Kuitenkin jossakin muussa kohdassa sama vanhempi kertoi ohjaavansa lastensa median käytöstä. Vanhempi kertoi, ettei puutu lainkaan lapsen television katseluun, mutta kuitenkin ohjasi tietokoneen ja Internetin käytössä. Toisaalta emme voi tietää, tarvitseeko lapsi ohjausta tai puuttumista television käytössä.

Positiivista oli huomata, että yhdessäkään vastauksessa ei kerrottu lapsen käyttävän mediaa koko ajan. Toisaalta voidaan myös pohtia sitä, että kertoisivatko vanhemmat sellaisesta kyselyssä. Mielestämme oli hyvä kuulla vanhemmilta, että media ei saa viedä liikaa aikaa lasten muulta tekemiseltä, kuten esimerkiksi ulkoilulta ja leikiltä.

Opinnäytetyöprosessi oli meille mielenkiintoinen ja haastava. Olemme oppineet paljon tutkimuksen tekemisestä ja tulosten analysoinnista. Prosessina opinnäytetyön tekeminen on ollut ammatillisesti kasvattavaa ja koemme, että olemme kehittyneet ammatillisesti tätä tutkimusta tehdessä. Koemme, että työskentely parina on ollut antoisaa ja tuonut opinnäytetyöhön enemmän näkökulmia. Olemme hyödyntäneet molempien osaamista ja oppineet käyttämään molempien tietoa, taitoa ja kokemusta hyödyksi.

Tulemme jatkossa pitämään lasten mediakasvatusta ja median käyttöä tärkeänä teemana työelämässä. Tutkimuksen tuloksista voi olla hyötyä ymmärtää paremmin vanhempien kokemusmaailmaa ja ajatuksia. Mediateemaa on tärkeä pitää esillä niin päiväkodissa kuin koulussakin. Elämme tänä päivänä mediayhteiskunnassa, jossa mediavälineiden käyttö lisääntyy jatkuvasti. Tämän päivän lapset syntyvät suoraan median ympäröivään maailmaan, joten vanhempien rooli mediakasvattajina korostuu entisestään.

10.3 Jatkotutkimusaiheita

Lasten median käyttö ja mediakasvatus ovat ajankohtaisia ja paljon keskustelua herättäviä aiheita. Tutkittavia näkökulmia löytyy useita erilaisia ja jatkotutkimusaiheita on paljon. Aihetta voidaan tutkia koulun, päiväkodin, neuvolan, perhetyön, vanhempien tai lasten näkökulmasta. Tutkimuskohteeksi voidaan valita lapset, vanhemmat tai työntekijät.

Opinnäytetyömme jatkotutkimusaiheena voisi olla lasten omien kokemusten kuuleminen koskien heidän median käyttöönsä. Tällöin saataisiin kuuluviin lapsen oma ääni ja mielipide. Toisaalta lapsilta saatu tutkimusaineisto voisi jäädä suppeaksi. Varsinkin silloin, jos tutkija on lapsille vieras henkilö. Tässä tapauksessa tutkimusmenetelmänä voisi olla lasten haastattelu, joka toteutettaisiin joko yksilö- tai ryhmähaastatteluna. Lapsille voisi valmistaa myös mediapäiväkirjan, johon lapsi saisi kirjoittaa yhdessä vanhemman kanssa, mitä medioita on käyttänyt ja kuinka paljon. Päiväkirjaan voisi kirjata myös median herättämiä ajatuksia.

Toinen vaihtoehto jatkotutkimusaiheeksi voisi olla kouluikäisten lasten mediankäytön tarkastelu. Tällöin median käyttö on jo huomattavasti monipuolisempaa kuin päiväkotikäisenä. Kouluikäinen lapsi osaa sujuvasti kertoa omasta median käytöstä, ja tutkimuksen kautta lapselle voisi nousta ajatuksia median tuomista negatiivisista ja positiivisista asioista. Tutkimusmenetelmänä voisi olla lapsen tai nuoren haastattelu tai kyselylomakkeen täyttäminen.

Päiväkodin roolia mediakasvatuksessa voisi tutkia seuraamalla, miten mediaa käsitellään päiväkodin arjessa. Tutkimus voisi olla myös toiminnallinen tutkimus, jossa opeteltaisiin mediataitoja yhdessä lapsen kanssa. Esimerkiksi voisi rakentaa valokuvanäyttelyn tai tehdä pienoiselokuvia. Vanhemmille voisi pitää myös vanhempainillan lasten median käytöstä ja mediakasvatuksesta. Tutkimusmenetelminä voisi käyttää osallistavaa havainnointia ja toteutuksen jälkeen voisi kysyä lasten mielipiteitä ja ajatuksia toiminnasta.

LÄHTEET

- Alasuutari, P. 2001. Laadullinen tutkimus. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.
- Eskola, J. & Suoranta, J. 2008. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.
- Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2007. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.
- Jalonen, T. & Suomela, S. 2010. Lapset median käyttäjinä. Laurea-ammattikorkeakoulu. Hoitotyön koulutusohjelma. Opinnäytetyö.
- Kalliala, M. 1999. Enkeliprinsessa ja itsari liukumäessä – Leikkikulttuuri ja yhteiskunnan muutos. Helsinki: Gaudeamus.
- Karimäki, R. 2007. Media leikkiin innoittajana. Teoksessa Niinistö H., Pentikäinen, L. & Ruhala, A. (toim.) *Mediametkaa! Osa 2 Kasvattajan matkaopas lasten mediamaailmaan*. Helsinki: Mediakasvatuskeskus Metka ry.
- Kaskela, M. & Kekkonen, M. 2006. Kasvatuskumppanuus kannattelee lasta – Opas varhaiskasvatuksen kehittämiseen. Vaajakoski: Gummerus Kirjapaino Oy.
- Kotilainen, S. & Kivikuru, U. 1999. Mediakasvatus ihanteiden ja todellisuuden ristipaineissa. Teoksessa Kotilainen, S., Hankala, M. & Kivikuru, U. (toim.) *Mediakasvatus*. Helsinki: Oy Edita Ab. 13–30.
- Kotilainen, S. 2002. Kasvattaja lapsen tulkkina mediaympäristössä. Teoksessa Sintonen, S. (toim.) *Median sylissä -kirjoituksia lasten mediakasvatuksesta*. Helsinki: Oy FINN LECTURA Ab. 34–39.
- Korhonen, A. 2002. Mediakasvatusta Jukolan päiväkodissa. Teoksessa Sintonen, S. (toim.) *Median sylissä – kirjoituksia lasten mediakasvatuksesta*. Helsinki: Oy FINN LECTURA Ab. 40–54.
- Korhonen, P. 2010. Median asettamia haasteita pienten lasten vanhemmille. Teoksessa Meriranta, M. (toim.) *Mediakasvatuksen käsikirja*. Kuopio: UNIPress.
- Kupiainen, R., Sintonen, S. & Suoranta, J. 2007. Suomalaisen mediakasvatuksen vuosikymmenet. Teoksessa Kynäslashti, H., Kupiainen, R. & Lehtonen, M. (toim.) *Näkökulmia mediakasvatukseen*. Helsinki: Mediakasvatusseura ry. 3–25
- Kuula, A. 2006. Tutkimusetiikka: aineistojen hankinta, käyttö ja säilytys. Tampere: Vastapaino.

Mannerheimin Lastensuojeluliitto 2010. Meidän media. Ohjaajan opas alle 10-vuotiaiden lasten mediakasvatukseen. Viitattu 9.12.2011. http://mll-fi-bin.directo.fi/@Bin/2c3eae6f2da070748f098610b4e619f5/1323427274/application/pdf/12106321/Meid%C3%A4n%20media_ohjaajan%20opas.pdf

Martsola, R. & Mäkelä-Rönnholm, M. 2006. Lapsilta kielletty – Kuinka suojella lasta mediatraumalta. Helsinki: Kirjapaja Oy.

Mediakasvatusseura ry 2010. Tiivistelmä teoksessa Kotilainen, S. (toim.) Lasten mediabarometri 2010: 0–8-vuotiaiden lasten mediankäyttö Suomessa. Helsinki: Mediakasvatusseura ry.

Mediamuffinssi 2006a. Noin kymmenen askelta turvalliseen median käyttöön. Helsinki: Mediakasvatusseura Metka ry ja Opetusministeriön Mediamuffinssi-hanke. Viitattu 8.12.2011. <http://www.mediametka.fi/direct.aspx?area=page&prm1=66>

Mediamuffinssi 2006b. Noin kymmenen askelta mediavanhemmukseen. Helsinki: Mediakasvatusseura Metka ry ja Opetusministeriön Mediamuffinssi-hanke. Viitattu 12.12.2011. <http://www.mediametka.fi/direct.aspx?area=page&prm1=66>

Metsämuuronen, J. 2008. Laadullisen tutkimuksen perusteet. Metodologia-sarja 4. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Niinistö, H. & Ruhala, A. 2007. Pienten lasten mediakasvatus. Teoksessa Kynäslähti, H., Kupiainen, R. & Lehtonen, M. (toim.) Näkökulmia mediakasvatukseen. Helsinki: Mediakasvatusseura ry. 123–135. Viitattu 8.12.2011. <http://www.mediakasvatus.fi/publications/ISBN978-952-99964-1-4.pdf>

Niinistö, H., Ruhala, A., Henriksson, A. & Pentikäinen, L. 2006. Mediametkaa! Mediakasvattajan käsikirja kaikilla mausteilla. Helsinki: BTJ Kirjastopalvelu Oy.

Noppiari, E., Uusitalo, N., Kupiainen, R. & Luostarinen, H. 2008. ”Mä oon nyt online!” Lasten mediaympäristö muutoksessa. Tampereen yliopisto. Tiedotusopin laitos. Journalismin tutkimusyksikkö. Tutkimus.

Ritmala, M., Ojanen, T., Sivén, T., Vihunen, R. & Vilén, M. 2010. Lapsen aika. 12.-13. uud.p. Helsinki: WSOYpro Oy.

Ruhala, A. 2010. Varhaiskasvatuksen ammattilaisten käsityksiä mediakasvatuksesta varhaiskasvatuksessa. Tampereen yliopisto. Kasvatustieteiden tiedekunta. Opettajankoulutuslaitos. Varhaiskasvatus. Pro gradu -tutkielma.

Salokoski, T. 2006. Pelinappulat. Teoksessa Niinistö, H., Ruhala, A., Henriksson, A. & Pentikäinen L. (toim.) Mediametkaa! Mediakasvattajan käsikirja kaikilla mausteilla. Helsinki: BTJ Kirjastopalvelu Oy.

Salokoski, T. & Mustonen, A. 2007. Median vaikutukset lapsiin ja nuoriin – katsaus tutkimuksiin sekä kansainvälisiin mediakasvatuksen ja –sääntelyn käytäntöihin. Helsinki: Mediakasvatusseura ry. Viitattu 12.12.2011. <http://www.mediakasvatus.fi/publications/ISBN978-952-99964-2-1.pdf>

Stakesin Mediamuffinssi-hanke. 2008. Mediakasvatus varhaiskasvatuksessa. Helsinki: Stakes ja Opetusministeriön Mediamuffinssi-hanke.

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005. Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus. Saarijärvi: Gummerus Kirjapaino Oy.

Vilka, H. 2009. Tutki ja kehitä. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Walamies, T. 2011. Poimintoja 0–8-vuotiaiden mediasuhteita koskevasta tutkimuksesta. Teoksessa Kotilainen, S. (toim.) Lasten mediabarometri 2010: 0–8-vuotiaiden lasten mediankäyttö Suomessa. Helsinki: Mediakasvatusseura ry. 9–14.

SAATEKIRJE VANHEMMILLE

Hyvät vanhemmat!

Olemme Hämeen ammattikorkeakoulun kolmannen vuoden sosionomiopiskelijoita. Teemme opinnäytetyötä, jossa tutkimme vanhempien näkemyksiä 3–5 -vuotiaiden lasten sähköisen median käytöstä. Olemme valmistaneet kyselylomakkeen kaikille Ahveniston varhaiskasvatuskeskuksen 3–5-vuotiaiden lasten vanhemmille.

Kyselyssä kysymme teidän mielipiteitä ja käsityksiä lastenne sähköisen median käytöstä. Olemme rajanneet sähköisen median tarkoittamaan televisiota, tietokonetta, Internetiä, pelikonsoleita ja dvd-soittimia. Vastaukset käsitellään luottamuksellisesti ja nimettömästi. Niitä tullaan käyttämään vain opinnäytetyömme tuloksissa.

Toivoisimme, että teillä olisi pieni hetki aikaa vastata kyselyymme. Olisimme kiitollisia vastauksistanne ja ajastanne! Täytetyt kyselylomakkeet voi palauttaa päiväkodille oman ryhmän aulaan olevaan palautuslaatikkoon viimeistään **tiistaina 17.1.2012**.

Oikein hyvää vuoden alkua!

Ystävällisin terveisin

Liisa Tonteri ja Johanna Pölkki

KYSELY VANHEMMILLE LAPSEN SÄHKÖISEN MEDIAN KÄYTÖSTÄ

Lapsen ikä: _____ vuotta

Lapsen sukupuoli: tyttö poika

1. Mitä seuraavista mediavälineistä lapsen on mahdollista käyttää kotonaan?
(Voit rastittaa useamman vaihtoehdon)

Televisio	☐	Dvd-soitin	☐
Tietokone	☐	Pelikonsolit (esim. Play Station)	☐
Internet	☐	Tietokonepelit	☐
Ei mitään	☐		
Muu, mikä?	☐	_____	

2. Arvioi kuinka paljon lapsi käyttää keskimäärin seuraavia mediavälineitä? (Voit rastittaa useammat vaihtoehdon)

	päivittäin/h	5-6 krt vko	1-2 krt vko	harvemmin	ei koskaan
Televisio	☐ _____ h	☐	☐	☐	☐
Internet	☐ _____ h	☐	☐	☐	☐
Pelikonsoli	☐ _____ h	☐	☐	☐	☐
Tietokonepelit	☐ _____ h	☐	☐	☐	☐
Muu, mikä? _____	☐ _____ h	☐	☐	☐	☐

3. Millä tavoin osallistut lapsen television katseluun? _____
_____
_____

4. Mitä lapsi katsoo televisiosta? (Voit rastittaa useamman vaihtoehdon)

Lastenohjelmat	☐	Mitä? _____
Lastenelokuvat	☐	Mitä? _____
Luonto-ohjelmat	☐	Mitä? _____
Tosi-tv	☐	Mitä? _____
Draamasarjat	☐	Mitä? _____
Ajankohtaisohjelmat	☐	Mitä? _____
Urheiluohjelmat	☐	Mitä? _____
Dokumentit	☐	Mitä? _____
Uutiset	☐	
Muu	☐	Mitä? _____

5. Nimeä **kolme** lapsellesi erityisen mieluisaa televisio-ohjelmaa:

_____

6. Onko lapsella televisio omassa huoneessaan? kyllä ei

7. Oletteko keskustelleet televisio-ohjelmien sisällöistä? kyllä ei

Jos olette, mitä? _____

8. Katsooko lapsi yksin televisiota kotona? usein joskus harvoin ei koskaan

Tarkentavia kommentteja: _____

9. Ohjaatteko lasta Internetin käytössä? kyllä ei

Ohjaatteko lasta television käytössä? kyllä ei

Jos ohjaatte, millä keinoin? _____

10. Millaisia **sääntöjä** kotonanne on käytössä koskien lapsen television katselua, pelikonsoleilla pelaamista ja Internetin käyttöä jne.?

_____
_____
_____
_____

11. Jos lapsi käyttää Internetiä, mitä hän mieluiten tekee siellä? _____

_____

12. Käyttääkö lapsi Internetiä yksin? usein joskus harvoin ei koskaan

Tarkentavia kommentteja: _____

13. Millä tavoin osallistutte lapsen tietokoneen ja Internetin käyttöön? _____

_____
_____

14. Millaisia pelejä lapsi pelaa? _____

_____

15. Millä tavoin osallistutte lapsen tietokone- ja konsolipelien pelaamiseen? _____

_____
_____
_____

16. Millaista mielestäsi on hyvä mediakasvatus ja median käyttö kotona? _____

_____
_____

17. Oletko huomannut median vaikuttaneen lapsen leikkeihin tai muuhun tekemiseen? Miten? _____

18. Toivoisitko enemmän yhteistyötä päiväkodin kanssa lasten median käyttöön liittyvistä asioista? kyllä ei
Jos vastasit kyllä, millaista yhteistyötä toivoisit? _____

19. Haluaisitteko, että päiväkodissa opeteltaisiin seuraavia mediataitoja? (Voitte rastiuttaa useamman vaihtoehdon)

Mediavälineiden käytön opettelu (esim. video- tai digikamera)

Keskustelua lasten kanssa median sisällöistä (esim. tv-ohjelmat)

Erialaisten opetuspelien pelaaminen tietokoneella

Piirrettyjen katsominen päiväkodissa

Lasten omien näytelmien/ tarinoiden tekeminen

Muuta, mitä? _____

20. Mitä muuta haluatte kommentoida?

_____
_____
_____

Kiitoksia vastauksistanne! Vastaukset käsitellään luottamuksellisesti.
Palautathan tämän kyselyn päiväkodilla olevaan laatikkoon
TIISTAIHIN **17.1.2012** mennessä.

MUISTUTUSKIRJE VANHEMMILLE

Hyvät vanhemmat!

Lähetimme teille päiväkodin kautta alkuvuokosta kyselyn koskien lastenne median käyttöä kotona. Jos ette ole vielä ehtineet vastata kyselyyn, toivoisimme, että ehtisitte vastata kyselyyn tämän viikon kuluessa. Haemme kyselyt perjantaina 20.1.2012 päiväkodilta, joten siihen asti vastauksia voi tuoda päiväkodilla olevaan laatikkoon.

Toivoisimme, että ehtisitte vastaamaan kyselyyn. Se olisi meidän opintojen ja opinnäytetyön valmiiksi saattamisen kannalta hyvin tärkeää. Kiitoksia yhteistyöstä!

Johanna Pölkki ja Liisa Tonteri

Hämeen ammattikorkeakoulu
sosiaalialan koulutusohjelma